

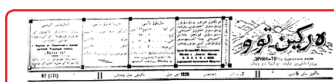
Кыргыз Республикасынын
Министрлер Кабинети

100

Кыргыз Туусу

1924-жылы 7-ноябрда
негизделген
www.kyrgyztuusu.kg
e-mail: tuusu@mail.ru
ISSN 1694-6189

1924-жылдан 1927-жылга чейин
«Эркин-Тоо» геген ат менен чыккан

1927-жылдан 1956-жылга чейин
«Кызыл Кыргызстан» геген ат менен чыккан

1956-жылдан 1991-жылга чейин
«Советтик Кыргызстан» геген ат менен чыккан

Жарлык өз убагында жана так аткарылууга тийиш

**Президент Садыр Жапаров
30-январга өлкө жарандары
үчүн турак жай менен камсыз
кылуу жана турак жай куруу
механизмдерин жакшыртууга
багытталган жарлыкка кол
койгон.**

Бирок, Президенттин маалымат катчысы Аскат Алагёзов билдиргендей, айрым жетекчилер аны аткарбай коюунун айласын көрүп жатышат. Анын айтымына караганда, аталган жарлыкка ылайык жер-жерлерде жер тилкелери жарандарга ипотекалык негизде турак жай куруу үчүн Мамлекеттик ипотекалык компанияга өткөрүлүп берилиши керек болчу.

Ушундан улам А.Алагёзов министрлерге, Президенттин облустардагы ыйгарым укуктуу өкүлдөрүнө жана жергиликтүү бийлик өкүлдөрүнө кайрылды.

Анда: «Учурда белгиленген жерлерди Мамлекеттик ипотекалык компанияга бербөөнүн айласын издеп «бул жерлер мурда эле жеке менчикке берилип кетиптир» деген шылтоо менен документтерди жасалмалай коюп жеке жактарга өткөрүп ийүү, же өзүңөрдө калтырып калууга аракет көрүү фактылары аныкталууда.

Министрлерге, өлкөбүздүн облус жетекчилерине, райондордун акимдери жана шаарлардын мэрлерине эскертүү!

Ар бириңиздер Президент Садыр Жапаровдун жогоруда белгиленген жарлыгын бир айлык мөөнөттө аткарбасаңыздар ээлеген кызматыңыздардан бошотуласыздар», — деп айтылат.

Кайрылууда баса белгиленгендей, жергиликтүү бийлик өкүлдөрү өзүлөрү биринчи кезекте өз аймактарында калкты турак жай менен камсыз кылууга багытталган мамлекеттик саясатты илгерилетүүгө кызыкдар болушу кажет.

**Кеп
шамалда
эмес,
сапатта**

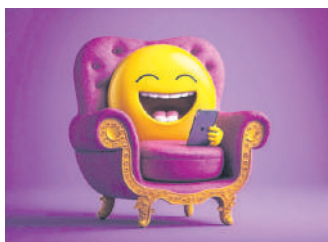
5-BETTE

**“Эркин
Тоогогу”
лакап аттар
тууралуу**

7-BETTE

**Сөз
тапканга
колко жок**

12-BETTE

гезитине чыккан
макалалар, күндөлүк
жаңылыктар,
видеолор, жарнамалык
материалдар менен

«kyrgyztuusu.kg» сайтынан

жана

«Кыргыз Туусу» ютуб каналынан

тааныша аласыздар.

● Президенттин иш күндөлүгү

Саясий диалог – артыкчылыктуу багыттардын бири

28-мартта Президент Садыр Жапаров өлкөгө иш сапары менен келген АКШнын сенатору Стив Дэйнсти кабыл алды.

Жолугушууда эки тараптуу саясий жана экономикалык өнөктөштүктү арттыруу, энергетика, транспорт, пайдалуу кендерди казып алуу жана айыл чарба тармагындагы келечектүү долбоорлор боюнча пикир алмашуу болду.

Ошондой эле тараптар Кыргызстан менен АКШнын ортосундагы эл аралык жана аймактык маселелер, анын ичинде эл аралык терроризмге каршы аракеттенүү

жаатындагы өз-ара аракеттенүүнү бекемдөө маселелерин талкуулашты.

С.Жапаров АКШ менен саясий диалогду өнүктүрүү Кыргызстандын тышкы саясатынын артыкчылыктуу багыттарынын бири болуп саналарын белгиледи.

Ал сенатордун Кыргызстанга жасаган сапары ийгиликтүү болуп, эки өлкө менен элдердин ортосундагы мамилелерди мындан ары бекемдөөгө көмөктөшөт деген ишенимин билдирди.

Өз кезегинде Стив Дэйнс эки өлкө ортосундагы өнөктөштүк маселелерин талкуулоо мүмкүнчүлүгү үчүн ыраазычылык билдирди. Ал Борбор Азия регионунун стратегиялык маанисине басым жасап, региондогу туруктуулукту жана коопсуздукту сактоонун маанилүүлүгүн белгиледи.

Коомдук транспорт, ЖЭБ, стадион...

30-мартта Президент Садыр Жапаров борборуздагы бир катар объектилерди планган тышкары кыдырып чыкты.

Бишкек мэриясына караштуу автобустарды оңдоо жана техникалык тейлөө борборуна баруу менен мамлекет башчысы техникалык кызматкерлердин иштөө шарттары, ошондой эле унааларды каттамга чыгууга даярдоонун жүрүшү менен таанышты.

Ал Бишкекте коомдук унаалардын иштөөсү кыйла жакшырганын, жыл сайын муниципалдык автобустардын саны көбөйүп, накталай эмес төлөм тутуму киргизилгенин айтуу менен жүргүнчүлөрдүн коопсуздугун жана ыңгайлуулугун камсыз кылуу үчүн унаалардын техникалык абалына жана айдоочуларды даярдоого өзгөчө көңүл бурууну тапшырды.

Бишкек ЖЭБинде Президент үстүбүздөгү жылдын 2-февралында түзүлгөн штаттан тышкаркы кыргаалган кийин жүргүзүлгөн оңдоо иштеринин жыйынтыгы менен таанышты.

Ал ишканадагы бардык пландаштырылган иш-чараларды белгиленген мөөнөтүндө аяктоо боюнча тапшырмаларды берди.

Президент Бишкектин четиндеги Беш-Күңгөй айылында футбол комплекси курулуучу жерге барганда ага комплекстин аймагында трибуналары бар толук көлөмдөгү футбол аянты, ошондой эле машыгуу аянтчасы жайгаша турганы боюнча маалымат берилди.

Батыш трибунада фитнес залдары, кийим которуучу бөлмөлөр, сыйлуу коноктор үчүн зал, техникалык бөлмөлөр, баяндамачылар бөлмөсү жана конференц-зал болот.

Коммерциялык жана техникалык жайлар чыгыш трибунада жайгаштырылат. Жер тилкесинин жалпы аянты 1,94 гектар.

Президент С.Жапаров комплекстин долбоору менен таанышып, келечектеги чемпиондорду даярдоого, жарандардын ден соолугун чыңдоого жана активдүү эс алууга шарт түзүүнүн маанилүүлүгүн белгиледи.

Боордоштук куттуктоо

31-мартта Президент Садыр Жапаров Түркияда өткөн муниципалдык шайлоонун жыйынтыгы боюнча Түркия Республикасынын Президентин Режеп Тайып Эрдоган менен телефон аркылуу сүйлөштү.

Садыр Жапаров Режеп Тайып Эрдоганды Түркияда муниципалдык шайлоонун ийгиликтүү өтүшү менен куттуктады жана эки тараптуу өз ара аракеттенүүнүн актуалдуу багыттары боюнча диалогду улантууга даяр экенин баса белгилеп, кыргыз тарап Түрк лидерин Кыргызстанга мамлекеттик сапар менен келишин күтүп жатканын айтты.

Мамлекет башчылары эки тараптуу жана көп тараптуу кызматташтыктын актуалдуу маселелери боюнча пикир алмашып, мурда жетишилген келишимдерди ишке ашыруунун жүрүшүн талкуулашты.

Кошуналык мамилелер иштер менен тастыкталууда

30-мартта Синьцзян-Уйгур автономдуу районунун Элдик өкмөтүнүн Төрагасы Эркин Тунияз Кыргыз Республикасына иш сапары менен келди.

Иш сапарынын жүрүшүндө эки мамлекеттин ортосундагы соода-экономикалык, маданий-гуманитардык жана тоо-кен тармактарында кызматташуу тууралуу эки тараптуу сүйлөшүүлөр жүргүзүлдү. Ошондой эле, кыргыз-кытай ишкерлеринин жолугушуулары жана маданий программалар уюштурулмасы.

● Жагымдуу жаңылыктар

Европалыктар кыргыз жергесине келишти

"Кыргыз темир жолу" ишканасынын маалымат кызматы билдиргендей, 31-мартта Бишкекке Европадагы туристтик поезд келди.

Бул быйылкы жылдын эсебинен келген алгачкы туристтик поезд. Жалпысынан Австралия, Англия, Швейцария, Австрия жана Германиядан 50дөн ашуун турист келди. "Буга чейин Lermidee Erlebnisreisen GmbH туристтик компаниясынын өкүлдөрү «Кыргыз темир жолу» УК» мамлекеттик ишканасына темир жол аркылуу өлкө ичинде саякаттоо үчүн Кыргызстанга туристтик турга көмөк көрсөтүү өтүнүчү менен кайрылган.

Туристтик поезд каттамы: Алматы – Балыкчы – Бишкек – Түркмөнстан, Ташкент – Түркмөнстан – Бишкек – Балыкчы – Алматы. Поезд 9 вагондон турат. Бул туристтик поезд 2022-2023-жылдары да келген.

Бул туристтер Ысык-Көл облусуна ба-

рышты, Ала-Арча жаратылыш паркына жана Бишкек шаарын кыдырышты.

"Туризм – түтүнү жок завод" деп түрк туугандарда айтылгандай, туристтердин келиши Кыргызстандын популярдуу туристтик аймак катары маанилүүлүгүн көрсөтүп, туризм тармагындагы мамлекеттер ортосундагы кызматташтыкты бекемдемекчи.

Кадам артынан кадам: чек ара такталууда

Жетишилген макулдашууга ылайык, 2024-жылдын 24-мартынан 29-мартына чейин Кыргыз Республикасынын Баткен облусунун Баткен шаарында Кыргыз Республикасы менен Тажикстан Республикасынын кыргыз-тажик мамлекеттик чек арасын делимитациялоо жана демаркациялоо боюнча өкмөттүк делегацияларынын укуктук маселелер жана топографиялык топторунун кезектеги жолугушуусу болуп өттү.

Бул жолугушууда топографиялык жумушчу топтор кыргыз-тажик мамлекеттик чек арасынын 28,37 чакырымын макулдашты. Тараптар Тажикстан Республикасынын аймагында өтө турган кийинки жолугушууда калган аймактарды аныктоо боюнча ишти улантышат.

Жолугушуунун жыйынтыгында тиешелүү протоколго кол коюлду. Жолугушуу достук маанайда жана өз ара түшүнүшүүнүн кырдаалында өттү.

Т.ИСХАКОВ

10-апрель – Орозо айт

Быйыл Орозо айт майрамы 10-апрелде белгиленет. 9-апрель – Орозонун акыркы күнү.

Быйыл Орозо 11-мартта башталган. Рамазан айында мусулмандар 30 күн орозо кармайт. Орозо айт майрамы менен жыйынтыкталат. Айт намазы адатта өлкөдөгү бардык мечиттерде, аянттарда окулат. Ал эми кадыр түн 6-апрелге караган түнү белгиленет.

Кыргыз киносун 1 млн. доллардан ашык акча чогултту

Режиссер Руслан Акундун «Бейиш — эненин таманында» аттуу тасмасы Казакстанда кассалык чогултуулар боюнча биринчи орунду ээледі.

Маалымат коңшу өлкөнүн «Тикетон» билет сатуучу кызматынын сайтында жарыяланды. Ал чет өлкөлүк тасмалардан алдыга озуп, төрт күндүн ичинде (21-марттан 24-мартка чейин) 1 миллион доллардан ашык каражат чогултту.

Июлга чейин митинг өткөрүүгө тыюу салынат

Бишкектин борборундагы айрым жерлерде митинг өткөрүүгө тыюу салуу 1-июлга чейин узартылды.

Биринчи май райондук сотунун маалымат кызматы митингге чыгууга болбой турган жайларды атады. Ага ылайык, "Ала-Тоо" аянтына, Эркиндик проспекти, Президенттик администрациянын жана ЖК имаратынын жанында, Панфилов паркында, Жогорку соттун жана Россиянын Кыргызстандагы элчилигинин алдында митингге чыгууга болбойт. Ал эми ар кандай акцияларды Горький паркында өткөрүүгө уруксат берилет.

Жалал-Абадга метан күюучу жай иштей баштады

Жалал-Абад шаарындагы метан менен жүрүүчү автобустар үчүн курулуп жаткан метан күюучу жай ишке киргизилди.

Май күюучу жай Сузак районунун Жалал-Абад шаары менен чектеш аймагына курулду. Мында бир учурда 8 автоунаага метан толтурууга шарт түзүлгөн. Курулуш өзбекстандык инвесторлор тарабынан каржыланды.

Эске салсак, 2023-жылдын 26-октябрында Жалал-Абад шаарынын 146 жылдыгына карата өлкө башчысы Садыр Жапаров 50 даана метан менен жүрүүчү автобус тапшырган. Ошондой эле республикалык бюджеттен жана шаар казынасынан бөлүнгөн акча каражатка 10 даана автобус да сатылып алынган. Учурда шаарда жалпы 60 автобус жүргүнчүлөргө кызмат көрсөтүүдө.

Метан менен жүргөн автобустар башка күюучү майлар менен жүргөн автобустарга караганда, дээрлик аз каражат сарптары айтылат.

Кыргызстанда насыя алгандар көбөйдү

2023-жылы Кыргызстанда 740 миңге жакын адам микрокредиттик компаниялардан 51 млрд. сом насыя алган.

Улуттук статистика комитетинин маалыматына таянсак, 2022-жылга салыштырмалуу насыя алгандардын саны 10%га, ал эми берилген насыянын суммасы 29,5%га көбөйгөн. Насыя алгандардын көбү Бишкек шаарында (10 млрд сом) жана Ош (8,5 млрд. сом), Чүй (8,2 млрд. сом), Жалал-Абад облустарында (7,8 млрд. сом). Насыянын 48%ы турмуштук керектөөгө, 23%га жакыны айыл чарбасындагы ишмердикти өнүктүрүүгө, 12%ы соода жана коомдук тамактануу чөйрөсүнө, 5,5%ы курулушка алынган белгилүү болгон. Өлкөдө жакырчылык менен үй-бүлөлүк кирешенин азайышы жарандарды насыя алууга түрткөн факторлордун бири катары аталып келет.

Бала бакчалардын тамак-ашы мамлекет тарабынан каржыланат

Бала бакчаларга тамак-аш үчүн каражат мамлекеттик казынадан бөлүнөт. Жогорку Кеңештин Социалдык саясат боюнча комитети бул боюнча мыйзамды колдоду.

Буга чейин Каржы министрлиги Кыргызстанда бала-бакчаларда тамактанууну уюштуруу ата-энелердин эсебинен ишке ашырыларын билдирген. Бул маалымат коомчулуктун нааразычылыгын жаратып, депутаттар мыйзамды өзгөртүүнү сунуштаган. Натыйжада, "Билим берүү жөнүндө" мыйзамга өзгөртүү киргизүү долбоору талкуусуз кабыл алынып, бала-бакчалардагы тамак аш мамлекет тарабынан каржыланмак болду.

Расмий маалыматтар боюнча Кыргызстанда 1-6 жаштагы 960 миңдей баланын 740 миңдейи бала бакчага барбайт.

Бишкектин быйылкы бюджети 32,5 млрд. сом

Бишкек шаарынын мэри Айбек Жунушалиев 2024-жылдын консолидацияланган бюджетин бекитти. Ага ылайык, быйыл борбор калаанын киреше жана чыгаша бөлүгү 32,5 млрд. сомдон ашат.

Мунун ичинен Бишкек шаары өзү быйыл 24,5 млрд. сомдон ашык каражатты табат. Анын 16 млрд. сомдон көбү салыктык кирешелер, 2 млрд. сомдон ашыгы салыктык эмес кирешелер жана 6 млрд. сомдон ашыгы активдер менен милдеттенмелерден келет.

Республикалык бюджеттен быйыл шаарга 7 млрд. сом бөлүнөт. Анын 4,3 млрд. сомун автобустарды сатып алууга, 2,5 млрд. сомун Бишкек шаарынын билим берүү

мекемелеринин эмгек акы төлөө фонду боюнча чыгашаларын жабууга жана 54,9 млн. сомун "Коопсуз шаар" долбоорун камсыздоого жумшалат.

Пакистанда көчкүнүн кесепетинен 10 кишинин өмүрү кыйылды

Пакистанда ишемби жана жекшемби күндөрү тынбай жааган жаандын айынан жер көчүп, адам өлүмүнө алып келди. Каза болгондордун төртөөсү он жашка чыга элек балдар экени, 12 киши ар кандай жараат алганы маалымдалды.

Пешавар, Ноушера, Шангла, Банну жана Бажаура аймактарында да кооптуу абал жаралды. Эгин талааларын жана үйлөрдү суу каптап, жарактан чыгарды. Март айынын башында Пакистанда жана коңшу Ооганстанда калың кардын жана тынымсыз жааган жаандын кесепетинен кеминде 80 адамдын өмүрү кыйылган. Айрым тоолуу аймактарда сел жүрүп, кар аралаш бороондун жана көчкүнүн айынан негизги автожолдор убактылуу жабылган.

Автобустардын экинчи партиясы келе баштады

Мэриянын маалыматына караганда, былтыркыдан калган 500 автобустун алгачкы 35 даанасы учурда шаарга жеткирилди. Бир айдын ичинде толук жеткирилип бүтөт.

Эске салсак, былтыр Президент Садыр Жапаровдун Кытайга жасаган мамлекеттик сапарынын алкагында газ менен жүрүүчү 1000 автобус сатып алуу боюнча чечим кабыл алынган. Келишимге ылайык, өткөн жылы жарымы келсе, быйыл калганы жеткирилмек.

Автобустар толук келип бүтсө, маршруткарлар толугу менен автобустарга алмаштырылат. Дизель майы менен жүргөн миңден ашык кичи маршруттуу каттамдар шаардын сыртына чыгарылмакчы.

Жүздөгөн үйлөр суу алдында калды

Кошуна Казакстандын аймактарында суу ташкындары башталгандан бери жарандык коргонуу кызматтары тарабынан 7800 киши эвакуацияланган, анын – 2812си балдар.

ӨКМ, акимияттын күчтөрү аркылуу 3,5 миллион куб эриген суу сордуруп, 300 миң кап кум, 45 тонна инерттүү материал төшөлгөн. Иш уланууда. Куткаруу иштерине 6000 адам тартылып, 3000 техника иштеп жатат. 12 тик учак кырсыктын кесепеттерин жоюу боюнча иш алып барууда.

Республикалык ыкчам штаб суу каптаган жети аймакты: Актөбө, Акмоло, Костанай, Батыш-Казакстан, Түндүк-Казакстан жана Павлодар облустарын көзөмөлгө алган.

Казакстандын Президенти Касым-Жомарт Токаев өлкөнүн айрым аймактарындагы ташкынга байланыштуу ыкчам кеңешме өткөрүп, анда жергиликтүү бийлик башчыларын, өкмөттү шалаакылыгы жана кесипкөй эместиги үчүн кескин сынга алды. Ал өз сөзүндө өкмөт менен жергиликтүү бийликтин ортосунда координация болбогонун белгилеп, жабыр тарткан аймактарда тургундардын үй-жайы, мал-мүлкү зыянга учураганына байланыштуу өкүнүчүн билдирди. Жабыркагандардан кечирим сурап, алардын баарына материалдык жардам берилерин убада кылды.

Табигий кырсыкка байланыштуу Премьер-министр башында турган республикалык штаб түзүлүп, күнүтүнү иштеп жатат.

Анара АРЗЫБАЙ кызы,
"Кыргыз Туусу"

Дүйнөдө

Жер шарынын эли азайып баратат...

Окумуштуулардын айтымында, жер шарында калктын саны жылдан жылга кескин азайып баратат. Мындай көрүнүш 14-кылымга таандык "кара өлүм" аталган чума пандемиясынан бери катталбаган экен.

Тарыхтан белгилүү болгондой, Борбордук жана Чыгыш Азиядан башталган пандемиядан 1346-1353-жылдарда Европа көбүрөөк сабын тартып, он миллиондогон адамдар боо түшүп, кырылып калган. Европа калкынын 30%дан 60%га чейини "кара өлүмдүн" курмандыктары болушкан.

Ал эми бул жолку калктын кыскарышына жер шарында төрөттүн кескин кыскарып жаткандыгы себеп болгону айтылат. Окумуштуулардын айтуусу боюнча, калктын өсүшүн кармап туруу үчүн төрөттүн коэффициенти бир аялга 2,1 баладан туура келет. 2021-жылы дүйнө жүзүндө бул коэффициент 2,23тү түзгөн. Арийне, изилдөөлөр көрсөткөндөй, бул көрсөткүч жылдан жылга туруктуу төмөндөп келатат. Эгер 1950-жылда-

ры төрөлүү көрсөткүчү 4,84 болсо, 2050-жылдарга карата ал 1,83кө чейин ылдыйлашы мүмкүн. Ал эми 2100-жылга карата 1,59ду түзүп, жер шарынын калкынын кескин азайышына апкелет имиш.

Эгер төрөлүү жылдан жылга азая берсе, 2050-жылга карата 204 өлкөнүн 155инде төрөлүүнүн деңгээли азыркыдан ылдый болуп, жер шарынын калкынын санын азыркы деңгээлде кармоого мүмкүн болбой калат. 2100-жылдарга карата төрөлүүнүн саны аз өлкөлөр 198ге жетип, төрөлүү көп Африка дүйнөдө төрөлгөн эки баланын бири жарык дүйнөгө келген континентке айланат.

Мунун өзү калктын санынын болуп көрбөгөндөй кыскарышына жана карылардын саны көбөйүп, саламаттык сактоого жана жумушчу күчүнө оордук түшүшүнө апкелет.

Илимий изилдөөлөрдүн ырайы жаман. Айтымында, кийинки жүз жылдыктын башында дүйнөнүн 26 өлкөсүндө өлгөндөрдүн саны төрөлгөндөрдүн санынан ашат. Тагыраагы, калктын саны табигый түрдө азаят. Мунун өзү жумушчу күчүнүн жетишсиздигин

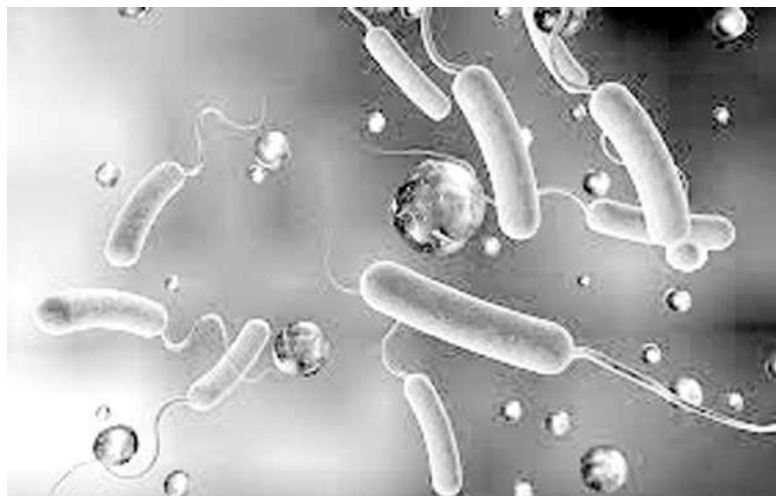
толтуруу үчүн бала көп төрөлгөн өлкөлөрдөн иммиграциянын көбөйүшүнө алып келиши ыктымал.

Төрөттүн төмөндөшү дүйнөлүк экономиканы жана күчтөрдүн эл аралык тең салмактуулугун өзгөртөт жана коомду кайра уюштурууну талап кыларын айтышат окумуштуулар.

Өлкөгө

Карабулундуктарга холера коркунучу жокпу?..

Өнөр жайынын, айрыкча химия өнөр жайынын өнүгүшү, көмүр кендеринин ачык жана жабык өндүрүлүшү барып-келип экологиялык алааматка түртүп, жыл өткөн сайын таза суу таңсыкка айланып баратат. Анын натыйжасында, ар кандай жаңы оорулар пайда болууда, эски кылымга калып кеткен эски оорулар тездик менен жайылууда. Анын бири – холера. 2023-жылы дүйнө жүзүндө холера менен ооругандардын саны 700 миңге жеткен.

Адамзат холера оорусунан мезгил-мезгили менен жапа чегип келгени белгилүү. Ганг дарыясынын боюнан дүйнөгө тараган бул оору адатта, эпидемия түрүндө таркап, анын очоктору Африка, Түштүк Америка, Индия жана Түштүк-Чыгыш Азияда жайгашкан.

Холера оорусунун коркунучтуулугу ушунда, ал өрт кеткендей дүрт эте түшүп, эгер оорулууну тез аранын ичинде дарылабаса, кыска убакыт аралыгында өлүмгө учурап калышы ыктымал. Учурда бул оору кеңири таркаган өлкөлөрдүн катарына Конго демократиялык Республикасы, Эфиопия, Гаити, Сомали, Судан, Сирия, Замбия жана Зимбабве кирет. Бул өлкөлөрдө жашаган миллиондогон кишилер таза суунун жоктугунан гана эмес, холерага каршы вакцина-нын, самындын жана даараткананын таңсыктыгынан улам да жабыр тартышууда.

Бүткүл дүйнөлүк саламаттык сактоо уюмунун

эл аралык координациялык тобу холерага каршы вакцина менен камсыздоону жөнгө салуунун аракетин көрүүдө. Ошондой эле холера оорусу тараган өлкөлөрдүн өкмөттөрүнө, донорлорго, вакцина өндүрүүчүлөргө кайрылып, оорунун көбөйүшүнө жол бербөөгө, кечиктирилгис чараларды көрүүгө чакырып келет.

Холера оорусунан жабыркагандардын саны болуп көрбөгөндөй тездикте өсүүдө. 2022-жылы дүйнөдө аталган ооруну 473 000 киши жуктурса, бул көрсөткүч 2021-жылы эки эсеге аз болгон, ал эми 2023-жылы холера менен ооругандар 700 000ге жеткен. Ошону менен бирге, холера менен ооругандардын 1%ы жарык дүйнө менен кош айтышканы айтылууда.

Холера – *Vibrio cholerae* бактериясы менен булганган суу жана тамак-аш менен тараган курч ичеги инфекциясы. Андыктан, айрыкча ичүүчү сууга өтө этиет мамиле кылганыбыз туура. Бизде азырынча холера коркунучу жок болгону менен кошуна Ооганстанда мындан он жыл мурда холера боюнча кырдаал курч болчу. Ушундан улам, холера эпидемиясы күч алган убакта Тажикстан Ооганстан менен болгон чек арасын жаап койгону да белгилүү.

Индия, Пакистан, Ооганстан жана холера эпидемиясы кеңири тараган Африка өлкөлөрүнө каттаган мекендештерибиз же ал жактан Кыргызстанга келгендер холера оорусунун инфекциясын ала келиши ыктымал. Кыргызстандын өзүндө да жай мезгилинде ичеги-карын оорулары көп катталат.

Мындан 10-15 жыл мурда Кыргызстандын калкын ичүүчү таза суу менен камсыз кылуу боюнча долбоор иштеген менен, эл аралык финансы уюмдарынан алынган каражат акыр жагында коррупциялык элементтердин жем жеген акырына айланып, долбоор толугу менен ишке ашпай калган. Натыйжада, бүгүнкү күндө ичүүчү таза сууга жетпеген айылдар жок эмес. "Кыргыз Туусу" гезити өткөн санында мал кечкен, мал ичкен өзөн суусунан суу алып ичүүгө аргасыз болушкан Ысык-Ата районунун Кара-Булуң айылы тууралуу жазып, коңгуроо кагып чыкты.

Андай болгондо, элибизди ар кандай оорулардан, анын ичинде холерадан сактайлы десек, анда калкты ичүүчү таза суу менен камсыз кылуу күн тартибинде турууга тийиш.

Жан дүйнөгө

Айтыла турган сөз эле...

Өткөн жумада маданият, маалымат, спорт жана жаштар саясаты министри Алтынбек Максұтов театр оюн-зоок мекемелеринин директорлору менен жыйын өткөрүп, анда театрларга жүрүп жаткан спектаклдерге көрүүчүлөрдүн талабына жана табитине ылайык мониторинг жүргүзүлбөгөндүгү, актуалдуу темадагы спектаклдердин аздыгы, жаңыча көз караш жана жаңы идеялардын жоктугу жетекчилердин ортосундагы өз-ара кызматташуунун бирдиктүү алгоритминин жоктугу сындуу кемчиликтерге токтолду.

Кудум "Айтыла турган сөз эле, айтылып кетти өзү эле" деген учкул сөздөгүдөй болду. Чындыгында эле, дүйнө өзгөрүп жатат, бирок, асты биздин Кыргызстандагы театрлар өзгөрбөй койду. Мамлекет театрларга колдон келишинче кам көрүп, борбордогу театрлардын баарына улуттук статус берип, анда иштегендердин айлык маяналарын эки эсеге көтөрүп, театрларды капиталдык оңдоодон өткөрүп, колдон келген шарттын баарын түзүп жатат. А театрлар ошого жа-

раша кайтарым берип жатабы? Арийне, жок. Башкасын айтпайлы, репертуарларын эле карагылачы. Мындан он жыл мурда репертуары кандай болсо, азыр деле ошол. Баягы эле авторлор менен иштешип, Маданият министрлигине ким келсе, же ким жакын болсо, ошолордун жазгандарын коюшат.

Демек, ушул өңүттөн алганда, министрдин репертуардык коюмдардын сапатын жогорулатуу, көрүүчүлөрдү театрда тартуу, бирдиктүү билет системасын киргизүү жана контракттык негизде иш алып баруу, жаш таланттарды колдоо, аларга моралдык жана материалдык жактан максаттуу стимул берүү, гастролдук иш-сапарды пландуу уюштуруу ж.б. талаптарды койгону колдоого арзыйт.

Ырас, театрларга мамлекет тарабынан чоң колдоо көрсөтүлүп жаткан соң, театр жамааты аны актоого, жаңыланууга тийиш. Театрлар кандай иштеши керектигине түзүлгөнүнө эки жыл-

дан эми ашкан "Манас" театры мисал боло алат. Бүгүнкү күнгө чейин "Манас" театрынын жамааты дээрлик республиканы түрө кыдырып чыгып, өзүнүн имараты жоктугуна карабай, үзгүлтүксүз концерт берип, элдин сүймөнчүк театрына айланып калды. Көрсө, демилге кылып иштесе болот экен да.

Кеп шамалда эмес, сапатта

Мелис СОВЕТ уулу, “Кыргыз Туусу”

Кыргызда «Сактанганды Кудай сактайт» деген накыл кеп бар. Өткөн аптадагы Чүй, Талас облустарында болгон шамал муну дагы бир ирет эске салды. Албетте, шамал, сел, жер көчкү сыяктуу жаратылыш кырсыктарын адам болтурбай коё албайт. Бирок, алардын алдын алып, алардан сактануу даярдыгы болсо чыгашалар аз болорун турмуш далилдеп келе жатат. Секундасына 18-28 метр ылдамдыктагы бул шамал биздин көп нерсеге кайдыгер мамиле кыларыбызды көрсөттү.

Айып сапатсыз салган өзүбүздө

Расмий маалыматтарга таянсак, 28-мартта болгон шамалдан Чүй, Талас облустарында 154 объект жабыркаган. Анын 70и социалдык мекемелер болсо, 80и турак үйлөр, төртөө чарбалык курулуштар экени айтылып жатат. Шамал Чүйдөгү 42 социалдык объекти менен 42 үйдүн чатырын учурган. Саламаттык сактоо министрлигинин билдиришинче, Чүй облусунда, Бишкекте шамалдан 26 адам жабыркап, 6 адам ооруканага жаткырылган. 6 адамдын экөөсүнүн жамбашы сынып, төртөө башынан жаракат алган.

Өкүнүчтүүсү, социалдык тармактардагы видеолордон чатыры талкаланган объектилердин көбү бала-бакча, мектептер экенин көрүүгө болот. Шамал алып кеткен айрым мектеп чатырлары жакынкы жылдарда эле жаңыртылган болсо, кээ бирлери жаңы курулган мектеп, бала бакчалардын чатырлары. Ошол эле кезде бул апаатта эски имараттардын чатырлары көп бузулган эмес. Демек, эски имараттардын чатырларын жаңылоодо, жаңы курулган үйлөрдү чатырлоодо көп кемчиликтер кеткен. Эми болору болуп, боёсу канган соң, Бишкекте атайын комиссия түзүлүп, борбордогу чатыры оңдолгон билим берүү мекемелеринин курулуш сапаты текшерилмей болду. А эмнеге ал мекемелердин чатырлары курулуп жатканда же курулуп бүткөндө текшерилбейт?! Же сөзсүз эле алар шамалдан кыйрап, миллиондогон чыгашаларга кириптер кылып, адамдар майып болгондо гана текшерүү жүргүзүлүшү керекпи?!

Албетте, бул жерде Мамлекеттик архитектура, курулуш жана турак жай-коммуналдык чарба агенттиги биринчилерден жоопкер болушу керек. Эгер мамлекет тарабынан курулуп жаткан социалдык объектилердин чатырлары болбогон бир шамалга жаш баланын баш кийиминдей учуп кете берсе мындай бакыйган агенттикти кармоонун зарылчылыгы канча?

Жалпы зыянды ким айтат?

Бул шамалда Бишкектеги бир топ куураган, картайган дарактар кулап автоунааларды талкалап, электр, байланыш линияларын да үзүп кетти.

Бул, албетте, кокустук, жарытылыш кырсыгы. Бирок, Бишкек мэриясына караштуу “Тазалык”, “Бишкек жашылдандыруу курулуш” муниципалдык мекемелери жеткиликтүү иштебегендиктен шаардыктар, айрым мекемелер олуттуу зыянга учурады. Тагыраак айтканда, атал-

ган мекемелер өз убагында карт дарактарды бутап, кыйып, жаңы көчөттөрдү отургузганда кулаган бактар азыраак болмок. Баса, айтмакчы, бир жылдары “Бишкек жашылдандыруу курулуш” муниципалдык ишканасына карт дарактарды жаңылоо тапшырмасы берилип, аталган мекеменин кызматкерлери соо бактарды содалап жиберип кармалышкан. Андыктан, Бишкек мэриясы кокус бул ишти кайра жандандыра турган болсо ушул жагына дыкат көзөмөл кылышы керек. Экинчиден, айрым активист экологдорубуз жөнү жок эле Асанкайгы боло бербей, кооптуу бактарды кыйганга жол беришсе. Болбосо, минтип шамал болгон сайын шаардыктарга, шаар бюджетине олчойгон чыгым келтириле берет. Кызыгы, азырынча мэрия, Чүй, Талас облустарынын жетекчилиги өткөнкү шамалдан жалпы канча чыгаша болгонун ачыктабай турат.

Камсыздандыруудан кабар жок

Чатыры алынган мектеп, бала бакчаларды го мамлекет эптеп кайра жабат. А зыян тарткан жеке үйлөр, автоунааларды, жабыр тарткан адамдардын ден соолугун ким калыбына келтирет? Албетте, бул үчүн тиешелүү мекемелер эч кандай жоопкерчилик тартпайт. Бул жерден шаардыктар бир нерсени эске алуулары кажет. Ал – турак жайды, автоу-

нааны, өзүнүн саламаттыгын камсыздандыруу маселеси. Муну айтканыбыз, өткөнкү шамалдан үйү, унаасы зыянга учураган же саламаттыгына доо кеткен жарандар эми мамлекетке догун арта алышпайт. Себеби, жаратылыш кырсыктары болгон учурда мыйзам боюнча мамлекет жеке турак үйдү, автоунааны, адам ден соолугун толук калыптандырып берүүгө милдеткер эмес. Эгер жаран үйүн, унаасын, жеке саламаттыгын камсыздандырып койсо мамлекеттен жүз пайыз болбосо да жарым-жартылай материалдык жардам берилмек. Тилекке каршы, көп жылдан бери бийлик тарабынан байма-бай түшүндүрүү иштери жүргүзүлүп жатса да, мүлктү, турак жайды камсыздандыруу түшүнүгү бизде жеткиликтүү болбой жатат. Мамлекет муну колго алууга аракет жасаганы менен азырынча камсыздандырууга ашыккандар аз.

Баса, эгер өткөн аптадагы шамалдан зыянга учураган үйлөрдүн, автоунаалардын канчасы камсыздандырылганы, канчасы камсыздандырылбаганы ачыкталып, үй-жайын же унаасын камсыздандырган жаранга берилген мамлекеттик жардам ачык жарыяланса, бул боюнча жакшы коомдук пикир жаралмак. Өкүнүчкө карай, Мамлекеттик камсыздандыруу уюму муну негедир эске алган жок. Ал эми 2015-жылы Жогорку Кеңеш кабыл алган турак-жайларды милдеттүү түрдө камсыздандыруу мыйзамы азырынча байкаларлык натыйжа бере элек.

Маалымат, текшерүү талаптагыдай болсо

Албетте, “Эч болбосо да кеч болсун” дегендей, комиссия түзүлүп, шамал алып кеткен чатырлардын сапаты текшерилгени жакшы. Бирок, текшерүү менен чектелип калбашы керек. Бул жолку шамал бизге сабак болуп, ар бир курулуштун, бала бакчанын, мектептердин, социалдык объектилердин чатырларынын сапаты текшерилиши керек. Себеби, жылдан жылга Кыргызстанда да климат өзгөрүлүп жатат.

Дагы жакшы, бул жолку шамал учурунда мектептерде каникул болду. Бишкек мэриясынын маалыматына таянсак, 28-мартта Бишкекте 11 мектеп жана 8 бала бакчанын чатырлары талкаланып, мектеп жана бала бакчалардын тегерегине бак-дарактар кулаган. Кокус ошол чатырлар, бак-дарактар танапис учурунда балдарды басып калса эмне болмок? Анын үстүнө акыркы мезгилде Кыргызстандагы курулуштардын сапаты да талапка жооп бербей турганы иш жүзүндө далилденип жатат. Андыктан, шамал ушуну менен эле бүттү дегенге болбойт. Бишкек шаарында, Чүй, Талас облустарында 154 объектинин зыян тартышынын өзү көп нерсени айтып турат.

Буга азыр кайдыгер мамиле кылып, көз жума турган болсок кийинки курулуш чатырларын жабууда да көп кемчиликтер кетиши толук ыктымал. Муну болтурбас үчүн курулуш тармагына катуу көзөмөл жүргүзүлүп, сапатсыз курулуш кылгандар жоопкерчиликке тартылышы керек. Ошондой эле үйдү чатырлоонун стандарты, курулуштук эреже-тартиптери, шамалдын күчү боюнча да элге кеңири маалымат таратылса натыйжалуу болмок. Баса, 28-мартта ӨКМ тарабынан кечке жуук ылдамдыгы секундасына 17-22 метр боло турган шамал болору эскертилген. Бирок, шаардыктар, жарандар буга анчейин деле маани беришкен эмес. Бул карапайым элде шамалдын ылдамдыгы, күчү тууралуу жеткиликтүү түшүнүк жок экенин көрсөтүп турат.

сында бир аздан кийин, гезиттин бөлүм башчылыгына сунушталды. Ошол учурдагы тартип боюнча, мындай кызматка көтөрүлгөн адам, партиянын Борбордук Комитетинин кароосунан кийин бекитилчү.

Мен өзүм 1986-жылы Кыргызстан Компартиясынын акыркы съездинин уюштуруу плену-

жүрөт. Силер да ушундайга умтулсаңар жакшы болот эле", — деген каалоомду айткам.

Дилгир, демилгелүү, жаңыча иштөөгө аракеттенген А.Султанбаев Кыргызстан КП БКга жооптуу кызматка орношуп, адегенде идеология бөлүмүнүн инструктору, көп убакыт өтпөй, басма сөз секторунун башчысы болуп иштеди. Бул орундарда да ал өзүнүн жөндөмдүүлүгүн даана тас-

тил табышып, ишенимине жана колдоосуна татыды.

1991-жылдын 31-майында республикалык журналисттердин кезектеги VI съезди өткөрүлүп, анда союздун төрагасын шайлоо курч кырдаалда жүрдү. Анткени бул орунга өлкөдөгү ошол туштагы белгилүү инсандар жана журналисттер Ж.Турсунов, К.Бобулов, А.Рыскулов, А.Матисаков баш болуп, 12 адам атаандаштык жарышка чыгышты. Делегаттардын жабык добуш берүүсүнүн жыйынтыгы менен, А.Султанбаев жеңүүчү деп табылып, төрагалыкка шайланды. Ал бул кызматта мени алмаштырып, мына ошондон бери карай бул маанилүү коомду билгичтик менен жетектеп келди. Баса, шайлоонун ушундай чыңалган кырдаалда өтүшүнүн өзүнчө сыры бар эле. Себеби ошол кезде союздун материалдык абалы бир аз болсо да жакшырып, анын жетекчисинин айлык-маянасы 1250

Кыргыз Республикасынын жалпы коомчулугуна, бөтөнчө, улуттук интеллигенциябыздын чыгармачылык чөйрөсүнө аттын кашкасындай таанымал болгон калкыбыздын кадырман уулдарынын бири – Абдыкадыр Султанбаев өзүнүн тагдыр ага тартуулаган 70 жаштык кутман курагынын туу чокусун чыгып отурат.

Мезгил менен адымдаш инсан

Ал 1954-жылы 4-апрелде Таластын Кара-Буура районуна караштуу Бакыян айылында, колхозчулардын үй-бүлөсүндө жарык дүйнөгө келген. Орто мектепти бүтүргөндөн кийин, Кыргыз мамлекеттик университетинин филология факультетине кирип, аны 1979-жылы ийгиликтүү аяктап чыккан.

Окууга кирээри менен билим алуудан сырткары Абдыкадыр факультеттин, андан соң, бүтүндөй университеттин комсомолдук уюмунун ар кыл багыттагы: коомдук, тарбиялык, маданий ж.б. иш-чараларына жандуу катышып жүрүп, өзүн жөндөмдүү, дилгир, демилгелүү активист катары айгинелей алды. Ушундай ийгиликтүү иш-аракеттери жана жекече сапаттарынын шарапаты менен ал студент жаштардын гана эмес, ошондой эле, окутуучулук курамдын арасында да урмат-сыйга арзыды. Эгер андай болбогондо, Абдыкадыр 4-курста эле, окуу жайдын комсомол уюмунун райондук комитеттин мартабасын алып жүргөн комитетинин катчысынын айлык маяна алуу менен иштеген орун басары болуп шайланбайт эле да...

1979-жылы университеттин журналистика бөлүмүн аяктагандан кийин, анын алдында эки ачакей жол турду. Биринчиси, комсомолдук кызмат; экинчиси, өзүнүн кесиби боюнча иштөө. Дал ошол тушта республиканын башкы гезити «Советтик Кыргызстанга» чакырылып, тандоо жолу менен анын редакциясына кабыл алынып, эмгек жолун адабий кызматкерден баштады. Албетте, окуусун жаңыдан гана бүтүрүп келген жаш адис үчүн бул — чоң ишеним болчу. Улутубуздун туңгуч гезити, Кыргызстан Компартиясынын Борбордук Комитетинин, Кыргыз ССР Жогорку Советинин жана Министрлер Советинин органы болгон бул басылмада эмгектенүү — келечекке кеңири жол ачып бермек.

Билими терең, саясий даярдыгы бийик Абдыкадыр редакциянын жалпы эмгек жамааты менен тез эле тил табышып, гезиттин жетекчилигине көрүнө алды. Муну менен бирге, ал өзүн даярдыгы күчтүү, чыгармачыл инсан катары, публицистикалык курч макалаларды, фельетондорду жазып, коомдук турмушубузда орун алган орчундуу көйгөйлөрдү, партиялык, советтик уюмдардын ишиндеги кемчиликтерди, экономикадагы, чарба жүргүзүүдөгү өксүктөрдү ашкерелеп, сындай алган журналист экендигин анык далилдеп, окурмандардын гана тургай, жогорку органдардын да назарын өзүнө бурду. Мындай ийгиликтеринин натыйжа-

Насаатчылар менен

мунда «Советтик Кыргызстандын» башкы редактору болуп, анын эмгек жамаатына кошулган. Ага чейин Министрлер Советине караштуу басма сөздөгү мамлекеттик сырларды сактоо боюнча (Главлит) башкы башкармалыгынын башчысы болуп иштегенимден улам, өлкөнүн жалпыга маалымдоо каражаттарынын, анда эмгектенген журналисттердин ал-ахыбалы мага тааныш болчу. Ошондуктан «Советтик Кыргызстандын» редакциясында иштөө мен үчүн жеңил болду деп айта алам. Бирок, «беш кол тең эмес», — дегендей, анда ар кандай деңгээлдеги кызматкерлер гезиттин кадыр-баркын көтөрүүгө, анын нускасын арттырууга чоң салым кошушту. Алсак, 1986-жылдагы 130 миң нусканы, 1992-жылы 162 миңге чейин жеткире алганбыз.

Гезиттин бардык бөлүмдөрүнүн жетекчилеринин басымдуу көпчүлүгү билими терең, тажрыйбасы мол, чыныгы кесипкей адамдар эле. Деген менен, А.Султанбаев алардан өзүнүн жекече маданияты, жүрүм-туруму, ар кандай кырдаалдарда өзүн бир калыпта кармай билгендиги, ички-тышкы маданияты, оор басырыктуулугу, сылык-сыпаа мүнөзү менен айырмаланып турчу. Эсимде, кайсы бир редакциялык чогулуштун биринде, мен кызматташтарыма кайрылып: «Жолдоштор, силер улуттук интеллигенциябыздын алдыңкыларына киресиңер, ушуну унутпай, өзүңөрдүн сырт түс-түрүңөргө, кебете-кешпириңерге көңүл бурууну унутпасаңар, карагылачы Абдыкадыр ар дайым тыпыйып, тыкан, татынакай кийинип, галстук тагынып

2001-жылы журналисттердин улуттук конгресси өткөрүлүп, оппозициялык депутаттар А.Мадумаров, Ө.Текебаев катышып, басма сөзгө бийликтер тарабынан жүргүзүлгөн кысымдар айыпталып, тиешелүү билдирүү жарыяланды. Мындай аракет Президент Акаевге жакпай калып, А.Султанбаевге чабуул башталып, аны каралаган материалдар өкмөттүк «Кыргыз Туусу» жана «Эркин-Тоо» басылмаларында жарыяланып чыкты.

тыктап, камчы салдырган жок. Идеология бөлүмүнүн жетекчиси, Борбордук комитеттин катчысы — М.Шеримкуловдун, биринчи секретары А.Масалиевдин түздөнтүз жетекчилиги астында эмгектенип, өтө чоң саясий-идеологиялык тажрыйбага ээ болду. А.Масалиев эки жакка чыкканда, аны дайыма коштоп жүрдү. Ал 1989-1991-жылдарда кеңири кулач жайган демократиялык кыймылдарга тикелей катышып, өлкөнүн өзөктүү өзгөрүштөрүнө өз үлүшүн кошо алды. Республиканын мезгилдүү басма сөз, телекөрсөтүү жана радиоуктуруу тармактарына жетекчилик жүргүзүү, ага байланыштуу болгон көп багыттуу иштерди жүзөгө ашырууга туруктуу көңүл бөлүп келди. Негизгиси, алардын жетекчилери менен жалпы

рублди түзүп, ал ошол маалдын эн чени менен алганда, абдан чоң сумма эле...

Журналисттердин ага көрсөткөн ишенимин актоо, ЖМК рыноктун шарттары жана өзгөчөлүктөрүнө ылайыкташтырууну көздөп, биринчи кезекте, союздун эл аралык уюмдар менен болгон байланыштарын жөнгө салып, эки тараптуу мамилелерди түзүп алууга жетишти. Алсак, Эл аралык «Евразия» фондунун колдоосу менен, Кыргызстан үчүн атайлаштырылган грант алды. Бул багытта өзгөчө, ЮНЕСКО, «Сорос-Кыргызстан», ОБСЕ уюмдары менен пайдалуу алакалар түзүлдү. Алардын көрсөткөн көмөгү менен ар жыл сайын журналисттердин эл аралык семинар, саммит, конференция жана «тегерек столдору» уюштурулуп турду. 1997-2003-жылдары Бишкекте Кыргызстан, Казакстан, Өзбекстан, Тажикстан журналисттеринин аймактык конференциясы өтүп, алардын башкы редакторлорунун ассоциациясы уюштурулду. А.Султанбаевдин жеке демилгеси менен журналисттердин кесиптик этикасы иштелип чыгып жаңы Кодекс кабыл алынды.

Сөз эркиндиги, басма сөз эркиндиги жана журналисттердин чыгармачылык эркиндигин коргоо максаттарда, Журналисттер союзу сот жообуна тартылган белгилүү журналист, оппозициялык басылманын редактору Замира Сыдыкованы колдоого алды. 1999-жылы А.Султанбаевдин сунушу менен Бишкекте ОБСЕнин катышуусунда 16 өлкөнүн журналисттеринин эл аралык конференциясы уюштурулду. Мындай иш-чара 25 жылдан бери карай уланып келүүдө. 2001-жылы журналисттердин улуттук конгресси өткөрүлүп, оппозициялык депутаттар А.Мадумаров, Ө.Текебаев катышып, басма сөзгө бийликтер тарабынан жүргүзүлгөн кысымдар айыпталы, тиешелүү билдирүү жарыяланды. Мындай аракет Президент Акаевге жакпай калып, А.Султанбаевге чабуул башталып, аны каралаган материалдар өкмөттүк «Кыргыз Туусу» жана «Эркин-Тоо» басылмаларында жарыяланып чыкты.

А.Султанбаев журналистика тармагында улуттук жаш кадрларды даярдап чыгууга өзгөчө көңүл бөлүп, 1998-2010-жылдары жыл сайын М.Ломоносов атындагы Москва мамлекеттик университетинин журналистика факультетине экиден улан кызды жолдомо менен жөнөтүп, бардыгы болуп 25ке жакын студент аны бүтүрүп чыгышып, ушул маалда өлкөнүн масс-медияларында эмгектенип келишүүдө. Журналисттер союзу ЖМКнын кызматкерлеринин ар кыл кароо-сынагын уюштуруп, «Жылдын мыкты журнали-

Кут болсун 70 жашыңыз!

“Кыргыз Туусу” (“Советтик Кыргызстан”) гезитинин мурдагы кызматкери белгилүү коомдук ишмер Абдыкадыр Султанбаевди жетимиши жылдык мааракеси менен куттуктайбыз!

Чың ден соолук, узун өмүр, бакубат жашоо каалайбыз!
Карыдым, арыдым дебеңиз, Абдыке! Дагы далай иштерди жасап, өлкөбүздүн өнүгүшүнө салым кошо бериңиз!

“Кыргыз Туусу” басма үйүнүн эмгек жамааты

сти» номинациясы боюнча жеңүүчүсүн аныктап, ага аталган наамдарды ыйгарып, төш белгисин тапшырып келе жатат.

А.Султанбаев 2000-2005-жылдары Эл Өкүлдөр Жыйынынын аппарат жетекчиси, 2005-жылдан тарта парламенттин Билим берүү, илим, маданият жана маалыматтык саясат бөлүмүнүн башчысы катарында мыйзам чыгаруу органынын ишин уюштурууга көп күчүн сарптады. Анын демилгеси менен 2008-жылы орфографиялык эрежелер боюнча ЖК токтомуна өзгөртүүлөр киргизилип, терең ойлонулбай, олдоксон кабыл алынган: Карабалта, Ысыккөл, Чолпона-та, Карабуура сыяктуу көптөгөн туюнтмалар кайрадан туура аталышына (Ысык-

1991-жылдын 31-майында республикалык журналисттердин кезектеги VI съезди өткөрүлүп, анда союздун төрагасын шайлоо курч кырдаалда жүрдү. Анткени бул орунга өлкөдөгү ошол туштагы белгилүү инсандар жана журналисттер Ж.Турсунов, К.Бобулов, А.Рыскулов, А.Матисаков баш болуп, 12 адам атаандаштык жарышка чыгышты. Делегаттардын жабык добуш берүүсүнүн жыйынтыгы менен, А.Султанбаев жеңүүчү деп табылып, төрагалыкка шайланды.

Көл, Ийри-Суу, Кара-Буура) кайрылып келишти.

А.Султанбаев 2010-жылы өлкөнүн жаңы Конституциясынын редакциялык комиссиясынын, 2021-жылы Президенттин жарлыгына ылайык, Лингвистикалык экспертиз комиссиясынын төрагасы болду. Ал залкар калемгер Т.Сыдыкбековдун – 100, улуу комузчу К.Орозовдун – 130, адабият алпы Ч.Айтматовдун – 85, төкмөлөр А.Үсөнбаев менен Э. Турсуналиевдин мааракелерине байланыштуу токтомдорду демилгелеген. 2010-жылдан Убактылуу өкмөттүн төрагасынын кеңешчиси, Маданият жана маалымат министрлигинин коллегия мүчөсү, Президентке караштуу Коомдук палатанын төрагасынын орун басарынын милдетин аткарды. 2021-жылы жалпы элдик талкуулоодон кийин кабыл алынып, өз күчүнө кирген КР жаңы Баш мыйзамынын Лингвистикалык редакциясынын төрагасы катары анын иштелип чыгышына чоң салым кошкондордун тобуна кирди.

«Эр эмгегин, жер жебейт» демекчи, биздин каарманыбыздын ондогон жылдар ичиндеги мамлекеттик, партиялык саясий, идеологиялык кызматтарда жана журналистика айдыңында сиңирген көп багыттуу ак ниет эмгеги калыс бааланып, ага «Кыргыз Республикасынын маданиятына эмгек сиңирген ишмер» наамы ыйгарылып, өлкөнүн Ардак грамотасы, Жогорку Кеңештин Ардак грамотасы, көптөгөн мааракелик жана ведомстволор менен коомдук уюмдардын грамоталары, дипломдор жана төш белгилери менен сыйланган.

А.Султанбаев өзүнүн кичи мекени менен байланышын үзбөй, район жана Бакыян айыл өкмөтү менен тыгыз кызмат-

ташып, зарыл болгон жардамдарды берип келүүдө. Анын түздөн-түз катышуусу менен Бакыян өз алдынча айыл өкмөтү макамын алган. «Бакыян ынтымагы» коомдук уюмдун төрагасы катарында айылга спорт зал, Ата Мекендик согушта курман болгондор менен ардагерлеринин эстеликтери курулган. 2019-жылы анын тикелей аракети менен Бакыянга караштуу жаңы конушка Президенттин жарлыгы менен «Камаш» айылы деген ат берилген.

Ал Талас облусунун бийлик турпаттары менен бекем байланышта болуп, анда өткөрүлгөн ар кандай маанилүү иш-чараларына такай чакырылып, жигердүү катышып, тигил же бул көйгөйлүү маселелер боюнча, аны менен кеңешип турушат. Айылдаштары анын эмгегин баалашып, биринчи, экинчи Элдик Курултайдын делегаттыгына шайлашкан.

Султанбаевдердин үй-бүлөсүнөн бир топ жетекчи ишмерлер менен кызматкерлер өсүп чыккан. Анын бир тууган агасы Камалбек Дарданов өз учурунда партиянын Талас шаардык комитетинин 1-катчысы, облустук кеңешинин төрагасы, Талас районунун акими, КРнын Коопсуздук кеңешинин башкы инспектору, «Ынтымак» Курултайынын жооптуу катчысы болуп, үзүрлүү эмгектенген. Анын ысымын азыр Талас шаарындагы мектеп жана жаңы конуш алып жүрөт. Агасынын бир уулу – Нурлан Дарданов учурда Президенттин Талас облусундагы ыйгарым укуктуу өкүлү, экинчиси – Нурдин Талас облустук ооруканасынын директору – башкы дарыгери болуп иштешет.

А.Султанбаевдин өмүрлүк жары – Кулукеева Гүлжан экономика илимдеринин кандидаты, кафедра башчысы, профессор. Улуу кызы – Гүлнура юридика илимдеринин кандидаты, Юридика академиясынын доценти, ЖКнын Аппаратынын сектор башчысы. Кийинки кызы – Айнура бизнес компаниянын директору, кенже кызы – Айганыш болсо, мамлекеттик кызматкер. Уулу – Эрбол Президенттин басма сөз катчысы болуп иштеп жүрүп, Кыргыз Республикасынын Беларустагы ыйгарым укуктуу элчиси болуп Минскиде иштеп жатат. Жубайы экөөсү - он бир неберенин чоң ата-чоң энеси жана таята-таенеси.

А.Султанбаев учурда Кыргызстандын кесиптик бирлик уюмдарын реформалоонун алкагында, Билим берүү жана илим кызматкерлеринин профсоюзунун Борбордук комитетинин төрагалык кызматын аткарууга киришти. Бул жооптуу кызматта да, белсөмдүү жана натыйжалуу иштеринде эч кандай күмөн жок.

Сөзүбүздүн аягында белгилүү мамлекеттик жана коомдук-саясий ишмер, мекенчил атуулубуз – Абдыкадыр Султанбаевди 70 жаш кутман курагы менен чын жүрөктөн куттуктап, ага чымыр ден соолук, узак өмүр, бардар жана бактылуу турмушту каалап кетебиз! Муну менен бирге, анын «Өткөндөн элестер» аталыштагы даректүү мемуардык адабий-көркөм китебинин басылып чыгышы менен да куттуктап койгубуз келет!

Тилектеш ИШЕМКУЛОВ,
КРнын маданиятына эмгек сиңирген ишмер, К.Карасаев атындагы БМУнун профессору

“Кыргыз Туусу” – 100

“Эркин Тоого” лакап аттар тууралуу

Дүйнөлүк басма сөздүн тарыхында лакап аттарга (псевдоним) жамынып жазуу кеңири колдонулган практика. Бүгүнкү күнгө да бар. Айталы, падышалык Россияда тыңчылардан изин жашырган орус революционерлери жазган чыгармаларынын, каттарынын аягына лакап аттарын коюшканы маалым. Мисалы, Герцен макалаларына “Искандер” деп кол койсо, Г.В. Плеханов – “Ветеран”, “Немец”, “Волгин” ж.б. бир нече лакап аттарды колдонгон. Ал эми В.И. Лениндин 100дөн ашык лакап аты болгонун айтып жүрүшөт. Кыргыздын алгачкы журналист-жазуучулары да ал кездеги саясий кырдаалга байланыштуу “Эркин Тоо” гезитине лакап аттар менен жазууга аргасыз болушкан.

А.Токомбаев
(Чалкар, Балка)

Лакап ат менен жазуу зарылчылык болгон

Саясий жагынан алганда “Эркин Тоо” жаралган күнүнөн тартып тап күрөшүнүн ачык жана тымызын күчөгөн жүрүшүнө өтө эле жигердүү аралашкан. Мына ушундай шартта жер-жерлердеги кабарчылар Совет бийлигине каршы аракет жасагандарды катуу сынга алган ар кыл темада макала жазып, жашыруун аттар менен жарыялап турушкан. Себеби, журналисттер жазган макаласынын айынан куугунтукталып, ур-токмокко кабылып, атүгүл аларды өлтүрүп коюу коркунучу да болгон. Бул тууралуу Мамасалы Абдукаримов макаласында мындайча эскерет: “Түп болушунда бай-манаптар “сен бизди газетата жазасың” дешип, кабарчы Бекташевди аябай сабашкан. Гүлчөдө кабарчы Акматовду адегенде өлөрчө токмоктошуп, анан ээн тамга камап коюшкан. Жети-Өгүз болушунда Сыдыкбек Чекиров деген манап окуучу-кабарчы Жамгырчиновду чала жан болгуча сабаган. “Түштүктүн түлкүлөрү” деген кабары үчүн кабарчы Жоомарт Бөкөнбаевди Оштун оёндору түрмөгө каматып коюуга чейин барышкан. Айыл-кыштак кабарчыларына каршы мындай душмандык аракеттерди санай берсек эң эле көп. Мына ушуга байланыштуу 1926-жылы январь айында партиянын областтык комитети кабарчылардын укугун сактоо, аларга кол салуучуларды аёосуз жазалоо жөнүндө бардык партиялык уюмдарга жана сот-прокуратура органдарына атайын кат менен кайрылды... Аалы Токомбаев “Кабарчыдан колунду тарт” деген өтө чечкиндүү макала менен чыкты”-деп жазган (“Биз ким элек, ким болдук?”, 1977-жыл, 3-апрель).

Касым Тыныстанов
(Кыт, Келгин, Тагай)

Кусейин Карасаев
(Жаркын)

Мукай Элебаев
(Кенемте, Кайнар)

Сыдык Карачев
«Чанчуур»

“Кып”, “Сып” гегенден көрө “Кунт” маанилүү...

Ал эми Саткын Сасыкбаев “Адабиятыбыз телчиккен жылдары!” аттуу макаласында лакап ат тууралуу мындайча жазган:

“... Атын, атасынын атын толук жазмак турсун, атынын же фамилиясынын жартысын жазып коюучулар да көбөйдү. Маселен, Кубанычбек “Куубек” деп, Кыпаев деген эме “Кып” деп жазып койчу болду. Мен да псевдоним менен жазууну ойлодум. “Жайкы дем алыш” деген бир жанытма жазып, анын аягына “Кунт” деген псевдоним коюп, “Эркин Тоо” редакциясына алып барып Сыдыкка берсем материалды окуп, этегиндеги “Кунт” деген псевдонимди карап алып:

– Сен да псевдоним коюп алдыңбы? Бирок, “Кып”, “Сып” дегенден көрө “Кунт” маанилүү. Кунт коюу зээн коюу дегенге жатат. Ошондой болсо да макала, кабарлардын алдына толук эле ат коюп жазган жакшы, – деди.

– “Келгин”, “Селгин”, “Кенемте” дегендей, кайдагы жок аттарды коюп жазганды сиздер баштагансыздар да? – десем, Сыдык:

– “Келгин”, “Кенемте” дегендер бар, “Селгинди” кайдан алдың? – деп күлдү (“Кыргызстан маданияты” 1981-жыл, 3-сентябрь).

Чалкангуу “Чалкар”, “Балка” болгон А.Токомбаев

“Эркин Тоо” гезитине дал ушундай лакап аттар менен гезит ар кандай макала, кабарларды жарыялашкандары тууралуу мисалдарды карасак, 1926-жылдагы гезиттин №32 санына басылган “Студком айыптуу эмес” деген макаласына Аалы Токомбаев “Чалкар” деген атты пайдаланган. Ал эми 1928-жылдын башынан тартып “Чалкар” деген лакап атын калтырып “Балка” деген лакап атка көчкөн. Өзү бул тууралуу “Кызыл Кыргызстан” гезитинин 1935-жылдагы №102 санына өзүнүн лакап аттары тууралуу мындай деп эскерген:

“... Эчен какшыктарды жазып, “Кызыл Кыргызстандын” бетине бузуктардын жүрөгүн солкулдата турган чалкандуу “Чалкар” болдум. Качан менин “Чалкар” деген атым билине баштагандан кийин, ал атты таштап кеттим. Андан кийин “Балка” деген лакап атка көчтүм.”

А. Токомбаев “Кызыл Кыргызстан” гезитинин 1928-жылдын 11-санына “Ленин өлгөндө” деген эскерме жазып, аягына “Балка” деген лакап ат менен кол койгон.

(Уландысы бар)

Айгерим КАЧКЫНБЕКОВА, “Кыргыз Туусу”

● 2-апрель – Балдар адабиятынын эл аралык күнү

Бетти даярдаган Анара АРЗЫБАЙ кызы,
“Кыргыз Туусу”

– Сулайман агай, азыр жаш балдардын бардыгы кол телефонго көз каранды. Аларды гаджеттерден алаксытып, китепке болгон кызыгуусун кантип ойготсок болот?

– Чындыгында, абал азыр ушундай. Тили чыга элек наристе дагы кол телефонго алаксып, тили ошол телефондун тили менен чыгып жатат. Кээ биринин тили орусча гана эмес, кытайча, англисче чыгып жатканы таң калтырбай калды. Ошондой абал баланы эне тилинен алыстатып баратат. Ошондуктан, кандай гана болбосун, азыр кыргыз балдарын кол телефонунун таасиринен алыстатуу амалдарын көрүү маселеси бышып калды. Жакында эле Президентибиз мектепте балдарды мүмкүн болушунча, сабак убактысында телефонун колдонбоого чара көрүүнү сунуштады. Бул бекеринен эмес... ал эми сенин сурооңо келе турган болсом, балдарды үйдө түрдүү оюндар менен ойнотуу, бош убактысында эс алдыруучу аллеяларга, мультфильмдерди көрсөткөн кинотеатрларга алып баруу – аларды телефондон кыйла алаксытат. Ошондой эле, дүкөндөргө ээрчитип баруу, кызыктуу сүрөттөрү бар китептерди көрсөтүү, алам деп кызыкканын алып берүү керек. Баланын көңүлү өзү сүйүп алган сүрөттүү китепке тартылып башталса бул чоң ийгилик. Анан аны образдуу, көрктүү, мимика, жест менен окуп берүү керек. Ошон-

Сулайман Рысбаев дээрлик 50 жылдан бери чыгармачылыгын балдар адабиятына арнап келет. С. Рысбаев 1-класстар үчүн «Алиппе», «Агеп алиппеси», 2-4-класстардын «Кыргыз тили», «Агабий окуу» китептерин жазып, «Дилазык» класстан тышкаркы окуу китептерин түздү. Жалпы алганда 100дөн ашуун монографиялык жана методикалык эмгектери практикага кеңири колдонулууда. Анын окуу китептери менен Өзбекстандын кыргыз мектептеринин окуучулары да эне тилинен билим алышууда.

Биз бүгүн окумуштуу, педагог, акын, обончу, жомокчу жана балдар жазуучусу С.Рысбаевди сөзгө тарттык.

Кыргыз эл жазуучусу, Сулайман РЫСБАЕВ:

“Китеп окуу ырахатка айланышы керек”

тип, акырындап китепке көңүлүн буруу кажет.

– Баланы канча жашынан китепке кызыктырып баштаганыбыз жакшы?

– Бала үч жашынан тарта өзүн башкалардын арасында өзгөчө сезип, “мен”, “өзүм”, “меники” деп, “бул- жакшы, бул-жаман” деп, бир нерсеге көңүл буруусу башталары белгилүү. Ошол кезден баштап, эң жөнөкөй жомоктун каармандарынын образдары, алардын кебете-кешпири, кылык-жоруктары, үнү, добушу менен кабыл алуусуна көңүктүрө баштаса болот. Мен өз тажрыйбамдан айтсам, неберелериме дайыма убакыт таап жомок айтып берем. Анда бирде карышкырды туурап, бирде түлкүнү, бирде аюуну, бирде корозду туурап, үнүм менен, кыймыл, мимика менен кызыктырам. Алар ошондон тартып, жомок айтып берүүмдү суранып калышат.

– Демек, жомок окуп берүүнү же айтып берүүнү адат кылган туура?

– Ар бир ата-эне балага китеп окуп берүү же жомок айтып берүү – өзүнчө өнөр экенин билүүсү керек. Дикторчо окуп берүүдөн бала чыгарманы түшүнбөйт. Сезимдүү, мазмундуу, психологиялуу, көрктүү, образдуу окуу деген түшүнүктөр ошондон келип чыккан. Окуп же айтып берип жатканда, окуяны, образдарды бала кабыл алып жатабы, түшүнүп жатабы, сөз балага жетип жатабы, ошого жараша айтып берүү менен окуп берүүнүн ык-жолун өзгөртүп, оңдоп, түзөтүп отуруу пайдалуу.

– Ата-энелер китеп окууну адат кылуу үчүн кандай кеңеш бересиз?

– Мен атайын ата-энелер жана бакча менен башталгыч мектептин мугалимдери үчүн “Баланын китеп окуусун уюштуруу технологиялары” аттуу китеп жазып чыгардым. Анда балдар китептеринин кызматы, мааниси, ролу, балдар китептери кандай болушу керек, балага кантип китеп окуп берүү же жомок, аңгеме айтып берүү керек, китеп окууга кызыктыруунун жолдору кандай, кандай форма-ыкмаларды колдонсо болот? – деген маселелерге колумдан келишинче жооп бердим. Анда, ата-эне китеп окубаса, бала окубайт деген пикирге басым жасадым. Ата-эне баласынын китеп окуусун кааласа, өзү китеп окуусу керек. Үйүндө чакан болсо да, китеп текчеси болуусу абзел. Анда өзү сүйгөн жазуучусунун китептери же каалаган тематикадагы китептер болуусу зарыл. Байдылда Сарногоев айткандай: “Китептери болбосо, килемдерин окуйбу?”. Ошон үчүн, баласынын китеп окуусун талап кылуудан мурда, ата-эне, адегенде, өзү китепке жакын болуусу шарт.

– Азыр балдардын көбү орус тилдүү болуп жатпайбы. Аларды кыргыз тилиндеги китептерди түшүнбөсө деле окута берүү натыйжа береби?

– Жок, китепти кыйнап окутууга мүмкүн эмес. Балдар жомок, аңгеме угуп отурса дагы, китеп окуса дагы, аны сөзсүз, түшүнүп угуусу жана түшүнүп окуусу керек. Антпесе, окуунун да, угуунун да пайдасы жок. Угуу жана окуу – кабыл алуунун башаты. Кабыл

алуусуз окуу же угуу маданияты калыптанбайт. Андан ары китеп окуу көндүмү бекемделбейт. Азыр кээ бир мугалимдер окуучу түшүнүп жатабы, түшүнбөй жатабы, аны эске албай эле, шар же бат окууну адат кылып жатышат. Бул туура эмес, анткени, бат окуу, түшүнүп окуу – экөө эки башка иш. Окумуштуу А.Сухомлинский: “Китеп окуу – ыракатка айлануусу керек”, – деп айткан. Анын сыңары китеп окуу балдар үчүн дагы ырахатка айланышы керек.

– Улуттук балдар адабиятыбыздын азыркы абалы жана келечеги кандай?

– Учурда улуттук балдар адабиятыбыз жашап жатат. Калыптанган улуу муундагы акындарыбыз бар, орто муундагы акын-прозачыларыбыз бар, жаш, жаңы чыгып келаткан акын-прозачыларбыз жок эмес. Супарабыз куру эмес, үмүт бар.

– Кыргыз тилиндеги басылмалар жетиштүүбү?

– Биздеги эң чоң көйгөй – дал ушул басылмаларыбыздын жоктугу? Бизде 400гө жакын басмаканалар бар. Бирок китепти басууга даярдоочу балдар редакцияларыбыз жок. Ошон үчүн сапаттуу китептер чыкпай жатат. Балдар китептеринин графикасы деген маселе чечилбей келет. Балдар китептерине сүрөт тартар сүрөтчүлөрүбүз бир-экем эле. Анан кантип сүрөттүү, балдарды кызыктырар китептерди чыгарабыз? Бул маселени чечүү үчүн, мамлекеттик китеп үйүн уюштуруу керек.

С. Рысбаев «Жылмайып турган таш», «Баланын канаты», «Бакыт издеген бала», «Жыгач аргымак тууралуу жомок», «Таттуу үй», «Сүйлөөчү китеп», «Шамбала» ж.б. аңгеме, жомок китептердин, «Умай бала», «Миң бир туугандар», «Бүтпөй калган өмүр» повесттердин жана «Сөз жөнүндө сөз», «Кыргыздын элдик баалуулуктары» ж.б. ондогон көркөм жана илимий-популярдуу эмгектердин автору. Чыгармалары өзбек, орус, немец, англис, испан жана түрк тилдерине которулган.

Баланын канаты

Асманда учуп жүргөн кайчы канат чабалекейлерди көрүп, Жусуп кызыгып карап отурду. Анан атасына келип, минтти:

– Ата, мага канат сатып берчи. Мен дагы учум келип жатат.
– Макул, эртең сатып келип берейин, – деди ага атасы.

Жусуп атасынын «эртең канат сатып келип берем»-дегенине аябай сүйүндү. Тиги кайчы канат чабалекейлер менен жарышып, керек болсо, алардан да бийик учкусу келди.

Эртеси атасы Жусупка «Алиппе» китебин сатып келип берди.

«Балдардын канаты ушундай болобу?» – дегенсип, Жусуп атасына ойлуу карады.

– Балдардын канаты «Алиппе» китеби болот, – деди атасы уулуна китепти берип жатып. – Ушул китепти жакшы окусаң, чабалекейлерден да, керек болсо, самолёттордон да бийик учасың... Түшүндүңбү?

Жусуп башын ийкеп, китепти бооруна кыса кармады да, асманда

дагы эле учуп жүргөн кайчы канат чабалекейлерге суктана карады.

Китеп окуган шамал

Данияр эмнегедир, бир нерсе жасагысы келди. Колу бош. Убакыт деген толтура. Бирок, эмне жаса болот? Багайын десе кой жок. Кой деген, тиякта, жайлоодо. Куурай те-рейин десе бул жер айыл эмес. Куурайдын шаарга эмне кереги бар. Өткөн жылы каникулда айылга барганда козу улак байлап, кулун кармашып, чоң апасына куурай терип берген. А, бу шаарда анын бири жок. Быйылкы каникулда айылга качан барат белгисиз.

Ошентип, Данияр аябай эригип отуруп, кызыктуу китеп окууну деп көңүлдөндү.

Текчеде атасы сатып берген китептери көп. Аны барактап бир ирет көргөнү болбосо, окуй элек. Өзү жакшы көргөн сүрөттүү китеби бар. Анын сүрөттөрүн канча ирет караса да, окуй элек болчу. Данияр ошол китепти алды да, чарпаяга барып, чалкасынан жатып окуй баштады...

Окуп жатты... Бирок чалкасынан жатып да китеп окуйт бекен. Чалкасынан жатып китеп окуганда уйку дегениң эми эле келе калат. Кыйынсынып китеп окууга киришкен Данияр жарым барак окуганда эле уйкуга киргенин байкабай калды...

Анын уктап калганын көргөн апасы тим койду. «Китеп окуп чарчады го...» деп ойлоду.

Бир кезде тентек шамал ичиркентип, Даниярды ойготту. Уктап калганын ал ошо ойгонгондо билди. Уялды. Анан жанында барактары ачылып, ачылганда да аягына чейин ачылып жаткан китебин көрдү.

– Апа, – деди анда Данияр жүзүн күлкү чайып, – мен уктап калсам китебимди шамал окуп бүтүп коюптур... Карасаң, мен жаңы эле баштаган болчумун...

Апасы уулунун бул тамашасын туура түшүндү, бирок апасынын жообу аны уялып салды. Апасы минтип айтты жалкоо уулуна:

– Сенин жалкоолугуңду көрүп, сен окубасаң мен окуюн деп, кызыктуу китепти эстүү шамал өзү эле окуп койгон турбайбы...

● Кыргызстан чет өлкөлүктөргүн көзү менен

Макс Георг Майер, Ханнс Зайдель Фондунун Борбор Азиядагы директору:

«Швейцария: бардык бийлик элге»

шөлөр дин эсебинен каржылашат. Алар кайсы салыкты кандай өлчөмдө киргизүүнү жана салыктык кирешелерди кайда жумшоону өздөрү чечишет.

Швейцариялык жарандардын демократиялык жүрүм-туруму

Ар бир швейцариялык жаран өзүн жалпы Швейцария Республикасынын маанилүү бөлүгү катары сезет. Жыл сайын жарандар коомдук турмуштун маанилүү маселелери боюнча ондогон аймактык жана улуттук референдум-

«Борбор Азиянын Швейцариясы» боло алган жок?

Болжолдуу жооп

Кыргызстандын канааттандыруу эмес өнүгүшүнө жана азыркы абалына эгемендүүлүк алгандан баштап (1991-ж.) 2020-жылдын аягына чейинки бардык президенттер жана алардын администрациялары менен өкмөттөр жооптуу (Акаев, Бакиев, Отунбаева, Атамбаев жана Жээнбеков). Акыйкат башкаруунун жетишсиздиги, коррупция, туруксуз саясат ж.б. жагдайлар кыргыз калкынын чоң бөлүгүн байытпай, кедей кылган.

Министрликтер, агенттиктер жана университеттер сыяктуу мекеме-

Кириш сөз

Жаңы жыл мезгилин мен Швейцарияда өткөрдүм. Ошондуктан ал тууралуу көбүрөөк билүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болдум. Бул өлкө 2023-жылдын күзүнөн бери менин уулум иштеп жаткан өлкө. Анда болуу мен үчүн абдан кызыктуу тажрыйба болду, анткени бул өлкө мен көп жылдан бери иштеп келген Борбор Азиядагы Кыргызстанга абдан окшош.

Швейцария жана Кыргызстан тууралуу жалпы маалымат

Эки өлкө тең калкы аз, чакан мамлекет болуп саналат. 8,8 миллион калкы бар Швейцариянын аянты 41291 км түзөт. Ал эми 7 миллион калкы бар Кыргызстан 199900 км аянтты ээлейт. Эки өлкөнүн тең мунай жана газ сыяктуу жаратылыш ресурстары жокко эсе. Эки өлкөнүн окшоштугу эмнеде? Алар тоолуу өлкөлөр. Алардын аймагы тоо көлдөрүнө жана жайыттарга бай. Мындай тоолуу шарттар жарандар жана экономика сектору үчүн жетиштүү инфраструктураны түзүүнү кыйындатат. Көп учурда Кыргызстан мурда «Борбор Азиянын Швейцариясы» аталып келген. Эгерде биз ар кандай көрсөткүчтөрдү салыштыра турган болсок, анда Кыргызстан бул наамга ээ болуу үчүн дагы узак жол таллап кылынаарын байкайбыз. 2022-жылы Швейцариянын жашоочусунун бир жылдык орточо кирешеси 103 311,01 долларды түзгөн. Бул көрсөткүч боюнча Швейцария дүйнөдө үчүнчү орунда турат. Ал эми Кыргызстандын жашоочусунун бир жылдык орточо кирешеси 2023-жылы 1 829,59 долларды түзгөн. Бул Швейцария жаранынын жылдык кирешеси Кыргызстандын жаранынын жылдык кирешесине салыштырмалуу бир нече эсе көп дегенди билдирет – негизги географиялык шарттары бир топ окшош болгондугуна карабастан, албетте, азыркы Швейцария Республикасы 1849-жылы түзүлгөнүн жана Кыргыз Республикасы 1991-жылы Советтер Союзунан эгемендүүлүк алгандан кийин түзүлгөнүн моюнга алуу зарыл.

Швейцариянын гүлдөп өсүшүнүн себептери

Эл аралык эксперттердин айтымында Швейцариянын гүлдөп өсүшүнүн себептери анын чакан администрациясы жана жигердүү жарандары менен байланыштуу. Швейцария бай,

анткени мамлекет көп иштерге кийлигише бербейт жана жарандардын жоопкерчилиги жогору. «Төмөндөн жогору» башкаруу системасынын ийгиликтүү иштешин Швейцариянын тарыхынын мисалында байкоого болот. Өлкөгө жана анын жа-

Кыргызстан

Швейцария

рандарына эч кандай ири мамлекеттик түзүлүштүн кереги жок. Бийлик ар дайым жана бардык жерде өз жарандарын жетектеп, коргоп жана чектеп турушу керек деген ойду жаратуунун дагы кереги жок. Швейцариянын ийгиликтүү кылган нерсе – бул көйгөйлөр пайда болгондо гана жана алар пайда болгон жерде гана практикалык жол менен чечилиши керек экенин түшүнө билүүсү. «Чакан мамлекеттик башкаруу вертикалы, бирок жалпысынан күчтүү мамлекеттүүлүк».

Жергиликтүү администрациялар жана муниципалитеттер

Швейцариялыктар саясий партиялардын жана саясатчылардын популизм жактырбайт. Алар «төмөндөн жогору» башкаруу структурасына ишенишет. Алардын өлкөсүнүн структурасы өтө федеративдүү. Децентрализация мамлекеттик принцип болуп саналат: 9 миллионго жакын калк, 26 регион (облус) жана 2136 муниципалитет (айыл аймактары). 2020-жылы борбордук мамлекеттин жылдык кирешеси 75 миллиард швейцариялык франкты жана региондордун (облустардын) жалпы кирешеси 97 миллиард швейцариялык франкты түзгөн. Ал эми муниципалитеттердин (айыл аймактарынын) жалпы кирешеси 50 миллиард швейцариялык франкты түзгөн. Региондор жана муниципалитеттер чыгашаларынын негизги бөлүгүн өздөрү чогулткан салыктык кире-

дарга катышып, добуш беришет (мисалы, жакында ар бир жаран үчүн негизги кепилденген айлык киреше киргизүү боюнча референдум өткөн; жыйынтыгында ал демилге четке кагылган). Бул референдумдардын көбүн жарандар өздөрү демилгелешет. Улуттук референдум өткөрүү үчүн кеминде 100 000 кол топтоо талап кылынат. Экономикалык чөйрөдө гана Швейцариянын жарандары мамлекетти 75 улуттук референдум өткөрүүгө мажбурлай алышкан.

Корутундулар

Швейцариянын жарандары бай, экономикасы туруктуу, билим берүү жана саламаттыкты сактоо тармагы мыкты деңгээлде иштейт, коомдук транспорт мыкты, мамлекеттик карыздар төмөн, инфляциянын деңгээли 3 пайыздын тегерегинде, анткени социалдык камсыздандыруу системасы ар бир жаранга кам көрөт. Швейцариянын ийгилиги «Төмөндөн жогору» федеративдүүлүк принцибине негизделген. Көпчүлүк маселелерди Швейцариянын борбору Берндеги президенттик администрация же өкмөт чечпейт. Алардын көбү региондордун (облустардын) жана муниципалитеттердин (айыл аймактардын) деңгээлинде чечилет. Ар бир Швейцария жараны өзүнүн мамлекети үчүн жана бүткүл Швейцария эли үчүн өзүн жоопкерчиликти түзөт!

Суроо

Урматтуу окурман! Эмне үчүн Кыргызстан эгемендүүлүк алганына 32 жыл толушуна карабастан

лер миңдеген кызматкерлерин «тажрыйба алмашуу» максатында чет өлкөгө жиберип, сансыз жабдууларды алып жатканына карабай, эмне үчүн эл аралык аккредитацияга же жогорку рейтингге ээ боло электигин сураш керек.

Бирок эл аралык донорлор дагы миллиондогон доллар, евро, фунт, йена,... жумшап жыл сайын ондогон чет элдик эксперттерди жиберип турса да, Кыргызстандын туруктуу өнүгүүсүнө эмне үчүн көбүрөөк салым кошулган жок деп өз ишмердүүлүгүнө реалдуу баа бериши керек.

Демек, бир гана тыянак бар!

Келиңиздер, баарыбыз биргелешип өнүгүү пландарыбыздагы мурунку катачылыктарды талдап, келечекке реалдуу, натыйжага багытталган иш пландарын даярдап, бардык кыргызстандыктардын тынчтыкта жана бакубатта жашоосу үчүн биргелешип аракет кылабыз!

Кыргызстандын жарандык коомунун активдүү өкүлдөрүн өлкөнүн өнүгүү процессине катыштырууга аракет кылабыз. Швейцариянын мисалы баарыбызга муну кантип жасоону абдан таасирдүү түрдө көрсөтүп турат. Кыргызстанда жарандык катышууну уламдан-улам жокко чыгаруу (райондук кеңештерди жана райондук бюджеттерди жоюу сыяктуу) мен үчүн туура эмес жана аны кайра карап чыгуу керек.

Алга, Кыргызстан!

1889-жылы Россия империясынын Фергана облусундагы

Охна кыштагында кедей-дыйкандын үй-бүлөсүндө туулган Абдыкадыр Орозбеков Кыргызстанда совет бийлигин орнотууга, басмачыларга каршы күрөшүүгө, жаш мамлекетибизди өнүктүрүүгө активдүү катышкан инсандардын бири болгон. Ал апасы Темиржан эне менен Фергана өрөөнүнө барып, жаштайынан байларга жалданып иштеп, жумушчу табынын катарына кошулуп, революциялык кыймылга берилүү менен Скоблев, Анжиян, Кокон, Маргалан шаарларындагы митингдерге, нааразычылыктарга катышып, өз оюн чечкиндүү билдирип, кийинчерээк ошол республиканы жетектешкен Юлдаш Ахунбаев, Хамракул Турсункулов баштаган өзбек агайындары менен достошуп, орус аскерлери менен байланышып тил үйрөнүп, сабаты, көзү ачылып туура, акыйкат жолду тандап алган.

Ал революцияга чейин эле Ферганадагы Гапур Шакиров, Кокондогу Исмаил Капкаев, Скоблевдеги Янулов деген байларда наабайчы катары иштеп, нан таап, акырындап жумуштун оордугун, айлыктын аздыгын айтып турмушка сергек карай билген. Анын пикирин, көз карашын башка жумушчулар да кызуу колдошуп, нааразычылыктарга чыга башташкан. 1918-жылдын 6-августунда большевиктер партиясынын катарына өткөн. Лениндик мына ушул партиянын идеясына ынанып, чымыр денелүү, сөөлөттүү, максатынан кайтпаган Абдыкадыр Фергана өрөөнүндөгү Чимион, Үч-Коргон, Маргалаң кантондук революциялык комитеттерин башкарып, жумушчу-дыйкан бийлигин орнотууга жаштык жигерин, бардык күч-аракетин жумшаган.

“Кошчу” союзунун бөлүмүн, Ленин атындагы жардамдашуу фондун биринчилерден болуп уюштурган. “Ак-Арык” чарба коммунасын жана андагы большевиктердин ячейкасын түзүп, карапайым элет калкын жаңы заманга баштаган.

ВЦИКтин экинчи сессиясынын 1924-жылдын 14-октябрындагы токтому менен кара кыргыздардын жумушчу-дыйкандарынын, жалпы калкынын үмүт-тилеги орундалып РСФСРдин курамындагы Кара-Кыргыз автономиялуу областын уюштурууга чечим кабыл алынган. Ага Абдыкадыр Орозбеков чечкиндүү катышкан. Бул биздин элдин турмушундагы унутулгус тарыхый, саясий окуя, үлкөн майрам эле. Анан тагдыр, буйрук экен, эч кайсы каршылаш топторго, саясатчыларга, жердешчилерге кошулбаган А. Орозбеков Москвадан келишкен большевиктердин сунушу менен Тоолуу Кара-Кыргыз областынын жумушчу-дыйкан жана солдат депутаттарынын Аткаруу Комитетинин төрагалыгына шайланат.

Кийинчерээк Жусуп Абдыракмановду Кыргыз АССРинин Эл Комиссарлар Кеңешинин төрагалыгына дайындоо жөнүндөгү токтомго кол койгон. Касым Тыныстановду Эл агартуу министрлигине, Төрөкул Айтматовду Жалал-Абаддын акимдигине дайындаган. Сабатсыздыгын жоюп, Фергананын жанында Чек-Шоро деген жерде солдаттар менен баарлашып жүрүп орусчаны үйрөнгөн, андан кийин Ташкент шаарындагы ВКП (б)нын Борбордук Комитетинин алдындагы Орто Азиялык бюросунун үч айлык партиялык-советтик курулуш курсунан окуган.

Абдыкадыр Орозбеков ичкилик кыргыздардын жоокесек уруусунан чыккан. Санжырасы мындайча: Орозбек, Абдырахман сопу, Каландар, Элчибек, Гайып-назар, Кырк теке табып, Буудайчы, Булгатай, Саидбурхан. Бир тууган акеси Эр-геш, үкөсү Өмүрзак болгон. Кыздардан жок экен. Биринчи аялы Хавахан Ахуновага 1924-жылы үйлөнгөн. Ал энебиз Фергана областынын Кува районунан экен. Экинчи аялы айылдашы Адалат апаса 1933-жылы үйлөнөт. Биз аксакалдын небереси Жылдызкан апаны Бишкектин “Аламүдүн” базарынын колтугундагы Ялта көчөсүндөгү 100-үйдөн таап, баарлашуу бактысына туш болдук.

– Жылдызкан Өзгөрүшова! Чоң атаңыз, анын урпактары тууралуу айтып берсеңиз?

– Макул. А. Орозбеков атамдын өмүрү революциялык күрөш, совет бийлигин орнотуу менен өткөнүн сыймыктануу ме-

Элибиздин тарыхында советтик мезгил өзгөчө орунда турат. Эгерде жергебизде совет бийлиги орнобогондо бүгүнкүдөй көз карандысыз мамлекет боло албай, калкынын саны бизден бир топ көп уйгур, күрг, цыгандарга окшоп арманга батып жүрмөк элек. Тарыхты канчалык өгөйлөбөйлү биз отурукташып, илим-билимге, маданиятка умтулуп, сабатсыздыгыбызды жоюп планетабыздагы кадыресе өлкөлөрдүн катарына кошулганыбызды тана албайбыз.

Аксакал

Уулу Өзгөрүш аба, неберелери Жылдыз жана Айгүл

нен айта аламын. Ал курдаштары, тилектештери менен бүгүнкү Кыргызстандын пайдубалын түптөшкөн. Эл аны аксакал деп зор урмат-сый менен атаган. Чоң атам 1937-жылы Фрунзе шаарындагы азыркы тарых музейинин ордундагы Карл Маркс көчөсүндөгү 57-үйдө жашап турганда эч кандай негизи жок, жалган-жалаа, ушак-айындын кесепетинен кармалганда үйүндө аялы Адалат апа, 12 жаштагы кызы Эркингүл, 8 жаштагы уулу Өзгөрүш, ал менин атам жана Адалат ападан кенже уулу Кимель болгон экен.

Булардан Эркингүл эжем узак жылдар бою Ош шаарында соода тармагында иштеп, Эмгек Кызыл Туу ордени менен сыйланган. 1997-жылы 7-февралда кайтыш болгон. Андан перзент жок эле. Менин атам Өзгөрүш репрессиядан кийин аябай кыйналып, жумушчулук кесипте эмгектенип жүрүп, 2015-жылы 87 жашында ааламдан өттү. Анын эки кызы бар. Мен жана Айгүл сиңдим. Кимель абам эл душманынын уулу деген сөздөн коркуп, аларга жардам көрсөткөн, чоң атамдын катчысы, кичи аялы Адалат апанын кийинки күйөөсү Азиз Токтобаевдин фамилиясына өткөн экен. Анын Эльвира деген кызы жана Асан, Үсөн аттуу уулдары бар. Менин Чыңгыз деген уулум, андан төрт неберем бар. Сиңдим Айгүлдүн эки уулу бар. 2010-жылы Курманбек Бакиев берген үч бөлмөлүү батирде күн кечирип келе жатабыз.

– Аксакал “ак ийилет, бирок сын-байт” дегендей 1956-жылы 10-апрелде акталганы маалым. Бирок бир маселе баарыбыздын жүрөгүбүздү өйүп келет. Документтерде А. Орозбеков 49 жашында жүрөк миокарды, өпкө кургак учугу, безгек жана рак ооруларынын запакасынан түрмөдө каза болгону жазылган. Ошентсе да, аксакалдын сөөгү ушул кезге чейин кайда коюлганы белгисиз болуп жатпайбы?

– Туура айтасыз. Биз А. Орозбековдун урпактары, аны сыйлап урматтагандар кайда барып куран түшүрөрдү биле албай, ичибиз бук болуп келебиз. “Ата-Бейитте” да, “Ала-Арча” көрүстөнүндө да ысымы жазылып калбаптыр. Бирок чоң атабыздын эмгеги, каармандыгы тарых барактарына алтын тамгалар менен жазылып

калган. Мемориалдык музейи өзүнүн кичи мекени азыркы Баткен облусунун Кадамжай районунун Орозбеков атындагы айылында, райондун борбору-Кадамжай шаарында түзүлгөн. Анын ысымы бир топ орто мектептерге, облустун, Бишкектин көчөлөрүнө, илгери бир совхозго коюлуп 100, 120, 125 жылдык мааракелери, эскерүү кечелери, конференциялар өткөрүлүп, китептер чыгарылып келди. Эстелиги көп жерлерде орнотулган. Тилекке каршы, чоң атам өзү урунган буюмдар өтө аз сакталыптыр. Мен жетимиш жаштын кырынан ашып калдым. Өмүр бою чоң атамдын сөөгү коюлган жерди издей берем деген ниетим бар.

– Кечиресиз эже, Абдыкадыр Орозбеков тууралуу бир кезде анын катчысы болуп иштеген жазуучу Айткулу Убукеев “Аксакал” повестин жазып жарыялаган эле. Анын өзү жашаган үйү барбы айылда?

– Биз кичинекей кезибизде чоң атамдын апалаш иниси Өмүрзак Орозбековдун аялы, балдары жана келиндери аксакал акталган соң баарыбызды айылга алып барып, сай боюндагы эски тамда, жыгач дарбазанын жанындагы сөрүүнү, алма бактарын көрсөтүп, туугандарды тааныштырып абдан жакшы жардам беришкен. Кийинчерээк аксакал чоңойгон жерди негедир бөлөк бир кишиге сатып ийиштир. Бул абдан өкүнүчтүү. Өзү чоң атабыз байлыкка, дүнүйөгө умтулбаган, совет бийлигин орнотууну гана ойлогон, мээримдүү, кайрымдуу, боорукер, карапайым инсан болгон дешет.

– Кандай азаптарды тартканыңыздарды сезип турам. Кийинчерээк кантип жашадыңыздар?

– Биз орус мектептен окуп жакшы билим алганбыз. Мен Кыргыз мамлекеттик университетинин экономика факультетин 1976-жылы аяктап бир топ жамааттарда иштедим. “Кыргыз ССРинин кайра өкүнүчтүү өнөр жайы министрлигинин отличнигимин”. Азыр ардактуу эс алууда жүрөм. Сиңдим Айгүл “Кыргызалтын” компаниясында техникалык кызматкер. Бир топ сыйлыктардын ээси. Биздин уулдарыбыз жакшы билим алышып, чоң аталары түптөп кеткен мамлекетибизде таза иштеп, элге кызмат көрсөтүшүүдө.

Кара-Кыргыз автономиялуу облусунун Аткаруу Комитетинин төрагасы
Абдыкадыр Орозбеков

Ушул жерге залкар аксакалыбыздын тушунда, аябай оор жана татаал мезгилде кандай жумуштар бүткөрүлгөнүн жаштар үчүн белгилеп коюуну туура таптым.

Абдыкадыр Орозбеков Кыргызстанда жетектеп турган 1924-1937-жылдарда борборубузда кыргыз жана орус драма театрлары, мамлекеттик филармония уюштурулган. Тоолуу республикабызда булгаары, пахтаны кайра иштетүүчү, жибек, нооту, жыгачты иштетүүчү завод-фабрикалары ачылган. Эгерде 1927-жылы 2873 жеке чарба колхоздорго биригишсе, бул көрсөткүч эки жылда эле 781 колхозго жеткен. Кыргыздардын бешинчи съездиндеги баяндамасында мындай жагымдуу маалыматтарды келтириптир: Оңдогон өнөр жай ишканалары курулду. Өндүрүш 7 пайызга, дандын түшүмү 4 пайызга, ал эми пахта-ныкы 4 эсеге көбөйгөн. Калктын сабаттуулугу 68 пайызга чыкты. Жалпы унаалардын саны 1000ден ашты. 1932-жылы педагогикалык институт, 1933-жылы зооветеринардык институт, кийинчерээк медициналык институттар ачылган. Башкаруусунун акырында республикабызда 6 жогорку окуу жайында 3043 студент, 33 техникумда 5960 окуучу билим ала баштаган. 1926-жылы Кыргызстандагы калктын сабаттуулугу 15,1 пайызды түзсө, бул көрсөткүч 82 пайызга көтөрүлгөн.

Аксакал кыргыз алфавитин негиздөө боюнча борбордук комиссияны жетектеп турган. Ошондой эле Конституциянын кабыл алынышына жекече чоң салымын кошкон. Абдыкадыр Орозбековдун мамлекет алдындагы залкар эмгеги эске алынып, 1924-жылы Түркстан Республикасынын “Алтын белгиси”, 1932-жылы 3-майда республиканы өнүктүрүүдөгү жетишкендиктери үчүн Эмгек Кызыл Туу ордени, мотоциклет, согуштук курал башка баалуу бөлөктөр менен сыйланган. Чоң атабыздын ишмердигин Ош мамлекеттик университетинен Гүлжамал Бекмурзаева тыкыр иликтеп тарых илимдеринин кандидаттык диссертациясын жактаган. Аксакалдын айрым тарыхый элестери, сүйлөгөн сөздөрү басма сөздө, кинолпенкаларда, фотодокументтерде сакталып турат. Мунун баары биздин унутулгус тарыхыбыз деп ойлойм. Президентибиз Садыр Жапаровдун Кыргыз автономиялуу областынын 100 жылдыгын салтанаттуу белгилөө боюнча демилгеси ар тараптан колдоого арзыйт. Анткени, бүгүн интернет менен уюлдук телефонго берилген жаштар элибиздин тарыхын, тилин, адабиятын, каада-салтын, нарк-насилин билүүгө тийиш.

Адылжан ЖАЖАНОВ,
журналист.
Сүрөт архивден алынды

И И М -
дин коомдук кооп-
суздук кызматынын
балдар иштерин коорди-
нациялоо жана контролдоо
бөлүмүнүн башчысы, милиция-
нын полковниги Нуржан АДЫЛОВА
Кыргызстанда жаш өспүрүмдөр
тарабынан жана аларга карата
жасалган кылмыштуулук бо-
юнча төмөндөгүлөргө
токтолду.

Жумагүл БАРКТАБАСОВА,
«Кыргыз Туусу»

— ИИМдин Коомдук коопсуздук кызматы бүгүнкү күндө жер-жерлерде балдар арасында кылмыштуулукту алдын алуу иштерин жүргүзүп келет. Учурда штаттык бирдиктин жетишпегенине байланыштуу бардык мектептерди камтыш үчүн Бишкектен башка жерде милициянын участотук инспекторлору балдар менен иштөө милдетин да аткарат. Мурда алар администрациялык участоттор боюнча иштеп келсе, азыр шайлоо тилкелери боюнча бөлүнгөн аймактарда эмгектенишет. Бирок, бардык жерде балдарга басым жасап, өзгөчө иш жүргүзүлөт.

Бүгүнкү күндөгү балдар арасында жасалган кылмыштарга токтолуп кетсем, эки ай ичинде республиканын аймагында жалпысынан 183 кылмыш катталган. Бул былтыркыга салыштырмалуу 24 пайызга аз. Анын ичинен денеге атайын оор залал келтирүү боюнча 3 факт, уурдоо -113, каракчылык — 2, тоноо боюнча 20 кылмыш катталган. Көбү мүлккө каракчылык кылгандар, өзгөчө телефон тартып алгандар, анан дүкөндөрдөн азык-түлүк уурдоо.

Ал эми балдарга карата жасалган кылмыштар, тилекке каршы, 2024-жылдын 2 ай ичинде былтыркыга салыштырмалуу 32, 8 пайызга өскөн. Былтыр эки айда 210 кылмыш катталса, быйыл ошол эле убакытта 279 болду. Атайылап ден-соолукка залал келтирүү — 3, зордуктоо — 22, уурулук — 115, тоноо — 32, каракчылык — 1.

2022-жылы балдар арасында жалпысынан 1698 кылмыш катталган болсо, 2023-жылы 1552 факт катталган. Ал эми балдарга карата жасалган кылмыштар 2022-жылы 1790 болсо, 2023-жылы 1832 болуп, 42 кылмышка өскөн.

Жалпысынан талдасак, балдарга карата жыныстык мүнөздө жасалган кылмыштар 2024-жылдын 2 айында эле 48 фактыга жеткени өтө өкүнүчтүү. Анын ичинен зордуктоо — 22, сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттер боюнча — 4, 16 жашка толо элек өспүрүм менен жыныстык катынашка баруу — 16, ыпылас аракеттер боюнча 6 факт катталган.

— Сиздин оюңузча, балдарга карата зомбулук, анын ичинде сексуалдык зомбулуктун күч алуусу эмнеден улам болуп жатат?

— Биз буга чейин балдарды үйдөн алыс чыгарбагыла деп коргоп жүрсөк, азыр үй кооптуу жай болуп калды. Себеп дегенде сексуалдык аракеттер көбүнчө үйдө, өзү жашаган жайда болуп жатат. Мурда өгөй атадан чочуласак, азыр бир тууганы, таятасы, чоң атасы, атасы ж.б. жакындары зордуктоодо. Мындай ыпылас ишти көп учурда жакын адамы жасаганы акылга сыйбай келет.

Менимче, бул эркектин алсыздыгы, арсыздыгы, намысы жоктугунан болууда. Себеби, өз канынан жаралган чүрпөгө же жакын тууганы — жээни, небереси, келинине кол салуу бул башка өзү курдуу аялдар менен сүйлөшө албаганын, алсыздыгын көрсөтөт. Мээсинде “ата” деген сезимдин жоктугу, макоолугу. Балким, телефон таасир берип жатабы деп да ойлойм. Кыргыз аталардын улуттук баалуулукту жоготуп маңкурт болуп баратканына ичин ачышат. Абдан өкүнүчтүү, акылга сыйгыс иш.

Кээде өспүрүмдөргө эле эмес, аял кишиге карата сексуалдык кылмыш жасалганда да, ал маалымат коомчулукка жайылып кетет деп коркуп, арыз жазбаган учурлар жок эмес. Бирок, бизде маалыматты купуя сактоо деген бар. Аларды арыз менен ар кайда жибербей, бир жерден көмөк көрсөтүп, басмырлоого жол бербөө принциби менен иштейбиз. Телефондон 102 номурун терип, жалпы милиция кызматына кайрылса, 111 номуру аркылуу балдарга жардам беребиз. Телефон чалынса, ык-

чам келүү аракетин көрөбүз. Азыр Бишкек шаарында кайгуул милициясында да кабыл алуу болуп жатат, алар да иштешет. Мындан сырткары, ар бир адам кайдигер болбой, айлана-чөйрөгө сергек мамиле жасаса, канчалаган тагдырларды сактап калат элек. Бир жерде кыйкырык чыгып жатса да, камырабай кетип калгандар болот. Антпей, 102ге кабарлап коюшса жакшы болор эле. Ар бир адам “Бир күнү менин жакын адамым ошондой мамилеге туш болсо, кандай болот?” — деп ойлонушу кажет.

— Мындай кылмыштардын алдын алуу үчүн кандай аракеттер болуп жатат?

— Ички иштер министрлиги милдеттүү түрдө укук-ченемдик актылардын негизинде жеринде алдын алуу иштерин жүргүзөбүз, ал биздин негизги ишибиз. Бул багытта өтө чоң жумуштар жасалууда. Жер-жерлердеги кызматкерлерге биз атайын усулдук китептерди таратабыз. Жеринде жумушту кантип жакшы алып барса болот, кайсы нукта аракет жасоо керектигин түшүндүрөбүз. 2021-жылы көлөмдүү колдонмо жарык көрдү. Мында зомбулукка кабылган балдар үчүн укук тартибин жана сот адилеттигин сактоо боюнча эл аралык документтер камтылган. Эң башкысы, участотук милициялар балдар менен кандай жумуш алып баруусу керек, алдын алуу, балага мамиле жасоо, кандай жүрүм-турумда, кандай тилде баарлашуу жүргүзүү керектиги жана башка маалыматтар көп. Ошол эле учурда аялдарды, кыздарды кантип зомбулуктан коргойбуз деген сыяктуу маселелерди камтыган колдонмолорду жөнөтөбүз. Жаңы келген кызматкерлерге ушул багытта түшүндүрүү иштери болот. Жеринде тегерек столдорду өткөрөбүз. Өспүрүм балдар сабактан тышкары убакта бош жүрбөсүн деп, ар түрдүү конкурстарды да уюштурабыз. Айыл өкмөт, жергиликтүү бийлик менен биргеликте кооптуу жайларга плакаттарды илебиз. Өзгөчө жайында сууга чөгүп кетүүлөр көп болот. Антип жатсак, короосунда, өз үйүндө кырсыктар болуп кетет.

2023-2024-окуу жылдарына мектеп арасында кылмыштуулук же укук бузууларды болтурбоо үчүн план түзүлгөн. Демилгечи биз болуп, ага 5 мекеме - билим берүү мекемеси, социалдык өнүктүрүү башкармалыгы, саламаттык сактоо органдары, ӨКМ болуп министрликтердин деңгээлинде кол койдуруп алып, ошонун негизинде жумуш алып барабыз. Ар жерде жолугушуулар болот, мектептерге атайын пландын, графиктин негизинде ар бир класска лекцияларды окуйбуз, биргеликте жумуштар жүргүзүлөт.

Укук бузууларды алдын алуу негиздери жөнүндө мыйзамдын негизинде Министрлер Кабинетинин “2022-2028-жылдарга карата, укук бузуулардын алдын алуу чөйрөсүндөгү мамлекеттик саясаттын концепциясын ишке ашыруу боюнча” улуттук план кабыл алынган. Мына ошонун алкагында ИИМ демилгелеп бардык жерлерде форумдар өткөрүлүп жатат. Мурда бул маселеге милиция эле жооп берсе, азыр социалдык кызмат, прокуратура, УКМК, саламаттык сактоо, билим берүү органдары сыяктуу 9 субъект жооп берет. Бул да болсо жоопкерчиликти күчөтүү, балдардын көйгөйлөрүн кайдигер калтырбоо.

— Жаш өспүрүмдөрдүн кылмыш жолуна баруусунун негизги себеби эмнеде болууда?

— Негизи көпчүлүк кылмышты жашоо-шарты начар, жетишпеген үй-бүлөнүн балдары жасайт деп ойлошот. Жок, бул социалдык абалга көз каранды эмес. Эне-атасы бар, толук үй-бүлөнүн балдары да мындай иштерге аралашып келүүдө. Мунун эң эле негизги себеби — эне-ата менен баланын баарлашуусунун жоктугу. Албетте, ар бир ата-эне баласы үчүн колунан келгендин баарын жасайт. Бирок, аларды камсыздаймыз деп, күн-түн иштешип, уул-кыздарына убакыт бөлбөй калышат. Өспүрүмдөр болсо башка чөйрөдөн жакшы мамилени издеп кетет. Ошентип, алар дос таап, анын достору менен таанышып, айтор, ар кандай туура эмес топторго киришет, жаман жолго басышат. Албетте, материалдык себептен улам да кылмыштар болот. Маселен, “мунун айфону” бар, менде эмнеге жок” деген ойдон да кылмыштар жасалат. Кыскасы, биз тойго жана башка иштерге убакыт табабыз, бала менен сырдашууга убакыт таба албай жатабыз.

— Кылмыш кылган балдардын укугу кандай корголот?

— Албетте, балдардын укугун коргоо эң башкы милдеттерибиздин бири. Жашы жете электер кандай кылмыш кылбасын, аларга карата басым жасалбайт. Бул Конституцияда каралган. Балага аярлуу мамиле кылабыз, баланын психикасына терс таасирин тийгизбесин деп кайра-кайра сурак жасалбайт. Себеби, ал толук кандуу калыптанып бүтө элек адам. Аны оң жолго салуу аракетин көргөнүбүз туура.

— Канчасы оңолуп, жакшы жолго түшүп кетет?

— Алдын алуу боюнча жүргүзүлгөн иштерге карабай, тартип бузган, кылмыш иштерине барган өспүрүмдөр бар. Эгерде ал

соттолуп, шарттуу түрдө чыгарылса, алар менен пробация кызматы иштейт. Ал эми соттолбой, атайын каттоодо турган балдар менен биз жеке профилактикалык иштерди жүргүзөбүз. Эне-атасынын көзүнчө сүйлөшүп, 3 айдан 6 айга чейин көзөмөлгө алабыз. Баланы түз жолго алып баруу боюнча бардык күч-аракетибизди көрөбүз. Атайын профилактиканын негизинде бүгүнкү күндө каттоодо 2000ден ашык бала турат. Булар токтомдун негизинде комиссиянын корутундусу менен каттоого алынгандар.

Жакында эле бизге бир ардагер кайрылган. Анын кесиптешинин баласы үйүнө келбей, көчөлөп калыптыр. Биз аны жашы жете электер абагына, оор абалда жашаган балдардын үйлөрүнө алып барып көргөзгөндөн кийин бала өзгөрдү. Ата-энесинен кечирим сурап, жакшы жолго түштү. Мындай иштер жакшы сезимдерди жаратат. Муну мен жакшы билем, өзүм инспектор болуп иштегем. Бул биздин түздөн-түз милдетибиз.

Ушул сыяктуу балдарга социалдык роликтерди көрсөтүп, сценаларды аткартып, жакшы балдардын ролун беребиз. Мектептин мугалимдери жардам беришет. Ар бир инспектордун өзүнчө методикасы бар. Маселен, кээ бирөөлөр 10 балага китеп таратып, ким аны окуп, жакшы айтып берсе, белек берем деп коет. Көп учурда билим күнү, жаңы жыл сыяктуу майрамдарда инспекторлор өздөрү иштешкен балдарга эже, эне катары өз ыктыяры менен өз каражатынан буюм же азык-түлүк алып берген учурлар көп. Бул эми адамдык фактор.

— Балдардын оор тагдыры ар бир адамдын жүрөгүн ойготчу көрүнүш да, алар эстен чыкпай калса керек?

— 1996-жылы «Вечерний Бишкек» гезити менен бирге рейдке чыкканбыз. Озерное деген айылда бир калгыз бой аял 3 баласы менен жашачу. Барсак, 3 бала өздөрү калыптыр. Бир баласы 6, бири 10, кичүүсү эки жарым жашта. Энеси ичкиликке жакын эле, өзү жок, үй ачык, чачык. Кичине баласы жерде жаткан нандын күкүмдөрүн терип жеп жүрүптүр. Бала биздин көзүбүзчө күкүм менен кошо өлүп жаткан куртту жеп сала жаздады. Ошол аялды акыры энелик укуктан ажыратууга туура келди.

Дагы бир жолу Маевка айыл өкмөтүндө иштеп жүргөндө бир үй-бүлөгө барып, зээним кейиген. Өспүрүм бала чийки кабырганы мүлжүп олтурганы эмдигиче эсимде. Ушундай окуялар жүрөгүңдө калат.

Бир жолу үйгө сантехник чакырып калдым. Формам деле көрүнүктүү жерде эмес болчу. Эки сантехник келиптир. Бири: «Командир, кутман күн», — деп калды. «Кайдагы командирди айтасың?» — деп коём. Көрсө, мен Аламүдүн районунда иштеп жүргөндө тартип бузуп, каттоого алынган көп балдарды атайын мектепке киргизгем, ал жерден кесип алып чыгышчу. Ошолордун бири экен. «Билесизби, сиз мени окууга жиберип, ошол жерден кесип алгам. Эми анын пайдасы тийип, балдарымды багып жатам. Сиз болбосонуз, мен уурулук менен жүрүп, түрмөгө түшмөкмүн», — дейт. Апасы аябай ичимдикке жакын, атасы жок бала эле. Беш бир тууган болчу, ошондон кийин эстедим.

Балдар менен иштеген абдан жакшы. Алар менен тазарып, бала болосуң. Канча баланын тагдырынын өзгөрүшүнө салым кошосуң. Мурдагы убакта бала көчөдө калса, боорубуз ооруп үйгө жаткызып койчубуз. Канча цыган балдарды жуунтуп, бут кийим алып бердик. Азыр анте албайбыз, мыйзам боюнча 3 саатка чейин ата-энесин таба албай калсаң, жаш өспүрүмдөрдү убактылуу кармоочу борборго алып барабыз. Анан жакындарына 24 сааттын ичинде тапшырабыз. Түнкү саат 2де баламды кармап, камап салыптыр дегендер бар. Телефон чалсак, албайт, көчөгө таштап кое албайбыз. Ал жер эл аралык стандарт менен салынган жай. 3 маал тамагын берип, ата-энесине тапшырабыз.

Уккан кулакта не айып?

Мырзакат ТЫНАЛИЕВ,
“Кыргыз Туусу”

Сөз тапканга колко жок

Дүйнөлүк тарыхта белгилүү адамдардын ар кандай жоруктары боюнча легендалар кеңири жайылган. Алардын көпчүлүгүнүн чындыгы күмөн санатпаса да, ооздон-оозго өтүп айтылган улам, айрым бир алымча-кошумчалар аралашып, өзгөрүп кетиши да ыктымал. Ошондуктан, бул окуяны каармандарынын атын өзгөртүү менен окурмандарга жеткирип коюуну туура таптык. Анткени, бул да кечээги тарыхыбыз.

Совет мезгилинде бир райондо австралиялык кочкорлордун уругу менен койлорду жасалма уруктандыруу боюнча семинар өтүп калат. Баса, кеп кезеги келгенде ал мезгилде да австралиялык кочкорлор менен койлорду аргындаштыруу жүргөн экен. Болгону, алар Ставрополье крайына алып келинип, ал жерден адаптацияланылып, анан Кыргызстанга алып келинчү экен.

Ошол учурда обкомдун үчүнчү секретары болгон Нурсултан Жаманбаев (бул макаладагы бардык фамилиялар өзгөртүлгөн) шайыр, тамашакөй киши болгон экен, семинар учурунда жөн отурбай, шайырланып, эмне себептен койлорду аргындаштыруу керектиги боюнча айтып жатып, минтип тамашалап калат:

— Малды аргындаштыруунун пайдасын мындан билсеңер болот. Мына менин атам да, апам да кыргыз. А биздин обкомдун биринчи секретары Расул Нурматовдун атасы — кыргыз, а апасы — татар. Карагылачы, мен кодоюп турам, а тигил кишини лөкүйүп чоң. Мына ушундан улам эле аргындаштыруунун пайдалуу экенин билүүгө болот да.

Ошол жерде турган элдин баары каткырып күлүп калышат.

Анан, албетте, кошоматчылар ал сөздү

Нурматовго дароо жеткиришет. Эки күндөн кийин Нурматов Жаманбаевди кабинетине чакырып алып:

— Эй, жердин битиндей болуп кодойгон, менин апамдын татар экенин сен эле билип калдыңбы!? Ал эмне деп айтканың! — дейт жаалданып. Анда Жаманбаев:

— Кечирип коюңуз, мен тамаша катарында айтып койдум эле, — дейт.

Ачуусу басылбаган Нурматов:

— Кимди тамашалаганды билбейсиңби! Шашпа, көзүңдү тазалайм! Бар, бара бер! — деп ызырынат.

Жаманбаев ойлонбой сүйлөп, оозунан чалынып алган кырдаалдан кантип чыгууну ойлонуп, анан шаардык керек-жарак ко-

омунун председателин чакырат. Ал чуваш улутундагы, кыргызча таптакыр билбеген Васильев деген киши экен.

Ал убакта керек-жарак уюмдары бай эмес беле. Облустагы керек-жарак комдорунун председатели да ар айда дем алыш күнү чогулуп алышып, шаар сыртына чыгышып, кой жеп, арак ичип турушчу экен. Васильев да аракет ашыкча ичип алганда, эмне сүйлөгөнүн билбей калчу окшойт. Аны Жаманбаев билчү экен.

— Васильев, өткөн айдын аягында талаага эс алганы чыкканда биринчи секретарь Расул Нурматович жөнүндө эмнени айттың эле? — дейт.

— Эмнени айтыптырмын? Мастык менен эле айтпасам, — дейт ал.

— Ооба, мастык менен анын апасы таттар экенин айткан турбайсыңбы, ошого ачуусу келип сенин көзүңдү тазалайм деп жатат!

— Таза жаман болгон турбайбы! Жолдош Нурсултан Жаманбаевчи, кантип бул кырдаалдан чыксам болот? Жардам бериңиз, — деп жалдырайт.

— Макул, жардам берейин. Сен кыргыздар кантип кечирим сурашын билесиңби? — Жок, билбейм.

— Кыргыздар адамдын алдына түшүп, кечирим сураганда ат тартуулайт. Сен бир жакшы ат сатып кел, ээр-токуму, жабдыктары менен болсун.

— Макул, — дейт Васильев.

Ошентип, ат даяр болгондо, Жаманбаев Васильевди ээрчитип алып Нурматовго кирмек болушат.

— Сөздү мен бүтүрөм, сен аралашпай эле кечирим сурап тура бересиң, макулбу? — дейт.

Тигил макул болот.

Ошентип кечинде эл жок калганда аны ээрчитип алып, Нурматовдун кабинети не киришет.

— Ии, кел, дагы эмнени ойлоп таптың? — деп жактырбай сүйлөйт Нурматов.

— Расул Нурматович, өткөндө менден иттик кетти. Эми атайын алдыңызга түшүп кечирим сураганы келдим, Васильевди да ээрчитип алдым. Туурабы? — деп Васильевге караса, ал:

— Извините, Расул Нурматович, я тоже заверяю вас, такое больше не повторится, — дейт.

— Жөн келбей, кыргыздын салты боюнча тартууга ат алып келдим, ошону алып, кечирип коюңуз, — деп сөзүн улайт Жаманбаев.

— Извините, Ринат Нурматович, больше не повторится, — дейт тигил Васильев тоту куштай кайталап.

Нурматов экөөсүн карап туруп:

— Макул, кечирдим, экинчи антип ооз кесир сүйлөбөй жүр! А атты менин шоопурум айткан жерге жеткирип койгула, — дейт.

Рахматын айтып сыртка чыгышкандан кийин Жаманбаев Васильевди карап:

— Көрдүңбү, ачуусун араң таратып, сени сактап калдым. Экинчи мындай кылбай жүр! — деп ачууланган болуп коет.

Ал болсо, абдан ыраазы болуп, кайра-кайра рахматын айтат.

А бирок, кийин окуянын чоо-жайын билип калган соң Жаманбаевдин амал-көйлүгүнө тан берген экен.

Кара-Кулжа кабарлары

Министрден колдоо күтүшүүгө

Өлкөбүз өрүш тартып, өнүгүүгө карай багыт алып, айыл жашоочуларынын ишеними артып баратканын ачык айтуу керек. Анткени, бардык тармакта жылыштар болууда.

Азыркы саламаттык сактоо министри Алымкадыр Бейшеналиев “Адамдарга ошондой эле саламаттыкты сактоо мекемелерине элдин саламаттыгы үчүн иштөөсүнө шарттарды түзөлү”, — деп кайталап айтканы туура.

Алыскы Кара-Кулжа районунда калкы 6000 калк жашаган Тельман айылы бар. Андагы ФАП өткөн кылымдын орто ченинде салынган экен. Канчалык оңдоп-түзөө болсо да, убакыт өткөн сайын дубалдары жарылып, чатыры шамалга учуп, кедеринен кетүүдө. “Бул маселени эми түз эле министрге жеткирели. Бир болсо, ошол киши гана маани берип, өзү келеби же адистеринен жөнөтөбү, жеринде бир тыянак чыгарса болоор эле” — деген ойдо болушкандар көп. “Борбордон алыс болуп, арыз-муңубуз деле жетпей келе жатат” дешкен андайлардын бир тобу Бишкекке сапар тартуу алдында турушат.

Негизи, жергиликтүү бийликтер кыдырып көрүп, мындай маселелерди чечүүгө аракеттенип, андан кийин борбордун ишенген өкүлү катары өздөрү маселе койсо болмок. Тилекке каршы, алар мындай жооптуу иштерди жеткирүүдөн бир жагынан тайсалдаса, экинчи жагынан убара болсоң деле натыйжа болбосо керек деген жеңил шылтоону бетке тутушаары бышык.

Кандай болсо да, ынандыруу маселе койсо, тиешелүү тармактар деле көңүл бурмак ко.

Ал жагын деле, бул жагын деле айыптоодон алыспыз. Эң негизгиси, элге жакын деген министрге элдин ишенимин жеткирип койсокпу дейбиз да. Азыр Президент да элдин арыз-кайрылууларына жооп берүүнү тездетүү, болбогон эле шылтоо-далилдерди келтире бербөө жагын да, өз сөзүндө баса белгилеп айтып келет эмеспи!

Энелердин батасы тийсин

Өткөн 2023-жылдан баштап, 8-март майрамы Ош шаарында элге жагымдуу болгон маани алды. Шаар тургундары Улукбек Ашимов, Аман Эгембердиев, Жылдызбек Абдыкадыров, Кутманбек Суранов, Мелисбек Жапаров жакшы салтты баштап жибершти.

Алар майрамга карата апаларын, кайненелерин, чоң энелерин жана эже-карындаштарын атайын кыдырып, гүл, торт берип куттуктай башташты. Алардын чын-жүрөктөн чыккан баталарын алып кайтышты.

Бул саамалыктан мен жаштарга болгон тарбияны, энелерди сыйлоону, адамгерчиликти жана башка бизге сезилбеген кылдат касиеттерди көрдүм. Ушул уулдарыбыздын саамалыгын улантып кете турган жаштар чыга беришин тилек кылам.

Бул саамалыктан апалардын бактылуу жүздөрүн көрө баштадым. Бар болгула, элдин уулдары!

Аман САРЫЕВ,
Кара-Кулжа району

ОАО «Чакан ГЭС» ИЗВЕЩАЕТ

о проведении годового общего собрания акционеров, которое состоится 25 апреля 2024 года в 10:00 ч. по адресу: по адресу: Чуйская область, Аламудунский район, поселок ГЭС-3, ул. Суворова, 113 (в здании ОАО «Чакан ГЭС»).

Форма проведения — очная.

ПОВЕСТКА ДНЯ:

1. Об утверждении состава счетной комиссии;
2. Об отчете Генеральной дирекции об итогах финансово-хозяйственной деятельности Общества за 2023 год;
3. О заключении независимого аудитора Общества за 2023 год;
4. О заключении Ревизора Общества за 2023 год;
5. Об отчете Генеральной дирекции об исполнении годового бюджета Общества за 2023 год;
6. О бухгалтерском балансе, счете прибылей и убытков Общества за 2023 год;
7. О порядке распределения прибыли за 2023 год;
8. О годовом бюджете Общества на 2024 год;
9. Об избрании состава Генеральной дирекции Общества;
10. Об утверждении размеров выплачиваемого вознаграждения и компенсации Ревизору Общества;
11. О прекращении полномочий Ревизора Общества;
12. Об избрании Ревизора Общества;
13. О применении и внедрении Кодекса корпоративного управления Кыргызской Республики, одобренного приказом Государственной службы регулирования и надзора за финансовым рынком при Правительстве Кыргызской Республики от 30 декабря 2020 года № 263 — п.
14. О внесении изменений в Положение о Генеральной дирекции Общества.

Время регистрации акционеров — с 09-00 ч. до 10-00 ч. Дата составления списка акционеров — 20 апреля 2024 года.

С материалами собрания можно ознакомиться в акционерном Обществе по адресу: Чуйская область, Аламудунский район, поселок ГЭС-3, ул. Суворова, 113 и у корпоративного секретаря ОАО «Чакан ГЭС» телефон для справок: (0704) 62-60-50.

Генеральный директор
ОАО «Чакан ГЭС»

САДЫКОВ Н.М.

С/О 150

Открытое Акционерное Общество «БАКАЙ БАНК»

Решения, принятые годовым общим собранием акционеров ОАО «БАКАЙ БАНК»

Вид общего собрания – годовое
Форма проведения собрания – очное голосование
Место проведения собрания: г.Бишкек, ул.Мичурина, 56

Дата проведения собрания – 28 марта 2024 года
Начало собрания – 15.00 часов
Кворум – 93,0348 %.

1. «Избрание состава Счетной комиссии».
Принято решение: Избрать Счетную комиссию в составе: Тентишева Г.М. – Председатель комиссии, представитель независимого специализированного регистратора ОсОО «Реестродержатель Медина»; члены счетной комиссии – Тилебалиева М.А., Замирбекова Д.З.

2. «Об утверждении годовых результатов деятельности Банка, отчета Совета директоров, Шариатского Совета и Правления Банка за 2023 год».

Принято решение:
1. Утвердить годовые результаты деятельности ОАО «Бакай Банк» за 2023 год.

1.1. Утвердить годовой баланс ОАО «Бакай Банк» за 2023 год с валютой баланса 74 044 277 128,59 (Семьдесят четыре миллиарда сорок четыре миллиона двести семьдесят семь тысяч сто двадцать восемь, 59) сом.

1.2. Утвердить счет прибыли и убытков ОАО «Бакай Банк» за 2023 год с нераспределенной прибылью в сумме 2 457 655 364,33 (Два миллиарда четыреста пятьдесят семь миллионов шестьсот пятьдесят пять тысяч триста шестьдесят четыре, 33) сом, подтвержденной Аудиторским заключением ОсОО «КПМГ Бишкек».

1.3. Утвердить отчет ОАО «Бакай Банк» о выполнении Бизнес-плана за 2023 год.

1.4. Утвердить отчет Совета директоров, Шариатского совета и Правления ОАО «Бакай Банк» за 2023 год.

1.5. Признать работу Совета директоров, Шариатского совета и Правления ОАО «Бакай Банк» по результатам финансово-хозяйственной деятельности Банка за 2023 год удовлетворительной.

3. «Об утверждении Бизнес-плана на 2024-2026 годы».

Принято решение: Утвердить Бизнес-план ОАО «Бакай Банк» на 2024-2026 годы.

4. «Об утверждении Бюджета на 2024 год».

Принято решение: Утвердить Бюджет ОАО «Бакай Банк» на 2024 год.

5. «О распределении прибыли Банка за 2023 год».

Принято решение:

1. Утвердить размер чистой прибыли ОАО «Бакай Банк» за 2023 год, подлежащей распределению, в соответствии с пруденциальными требованиями, в сумме 1 740 226 754,52 (Один миллиард семьсот сорок миллионов двести двадцать шесть тысяч семьсот пятьдесят четыре сом 52 тыйын) сом.

2. Нераспределенную прибыль Банка в сумме 1 940 226 754,52 (Один миллиард девятьсот сорок мил-

лионов двести двадцать шесть тысяч семьсот пятьдесят четыре сом 52 тыйын) сом направить следующим образом:

– 1 814 000 015,00 сом (Один миллиард восемьсот четырнадцать миллионов пятнадцать сом 00 тыйын) – на выплату дивидендов акциями (увеличение уставного капитала Банка, в том числе на увеличение капитала Исламский финансовый Центр ОАО «Бакай Банк» в размере 265 185 000 сом).

– 126 226 739,52 сом (Сто двадцать шесть миллионов двести двадцать шесть тысяч семьсот тридцать девять сом 52 тыйын) – оставить нераспределенными.

3. Утвердить форму выплаты дивидендов: с письменного согласия акционеров в виде акций.

4. Утвердить размер дивиденда на одну простую акцию в размере 16,44 сом.

5. Определить дату списка акционеров, имеющих право на получение дивидендов 01 марта 2024 года.

6. «Об увеличении количества обращаемых акций Банка, определении порядка их размещения».

Принято решение:

1. Увеличить размер уставного капитала ОАО «БАКАЙ БАНК» до 7 000 000 037,00 сом (Семь миллиардов тридцать семь сом 00 тыйын) путем дополнительного выпуска простых именных акций ОАО «БАКАЙ БАНК» двадцать пятой эмиссии в количестве 38 595 745 (Тридцать восемь миллионов пятьсот девяносто пять тысяч семьсот сорок пять) штук по цене размещения 47 сом за одну акцию, на сумму 1 814 000 015,00 сом (Один миллиард восемьсот четырнадцать миллионов пятнадцать сом 00 тыйын). Из них признать увеличение капитала Исламский финансовый Центр ОАО «Бакай Банк» на сумму в размере в размере 265 185 000 сом.

2. Определить форму и порядок оплаты акций двадцать пятой эмиссии: денежными средствами в безналичном порядке, за счет нераспределенной прибыли Банка, направленной на увеличение уставного капитала.

3. Произвести частное (закрытое) размещение дополнительно выпускаемых ОАО «БАКАЙ БАНК» акций двадцать пятой эмиссии среди акционеров Банка, имеющих право на получение дивидендов за 2023 год, пропорционально количеству принадлежащих им акций за счет части прибыли, полученной за 2023 год с их письменного согласия, согласно приложенному списку (Приложение № 1 к Протоколу).

4. Установить дату начала размещения акций дополнительной эмиссии ОАО «БАКАЙ БАНК»: следующий рабочий день после даты регистрации двадцать пятого выпуска акций в Службе регулирования и надзора за финансовым рынком при Министерстве экономики и коммерции Кыргызской Республики.

5. Установить дату окончания размещения акций двадцать пятой эмиссии: один год после регистрации двадцать пятого выпуска акций в Службе регулирования и надзора за финансовым рынком при Министерстве экономики и коммерции Кыргызской Республики.

6. Правлению ОАО «БАКАЙ БАНК» провести процедуру регистрации двадцать пятого выпуска акций в Службе регулирования и надзора за финансовым рын-

ком при Министерстве экономики и коммерции Кыргызской Республики.

7. «Об утверждении Устава ОАО «Бакай Банк» в новой редакции»

Принято решение:
1. Утвердить Устав ОАО «Бакай Банк» в новой редакции.

2. В установленном законодательством Кыргызской Республики порядке провести необходимые процедуры согласования Устава и перерегистрации ОАО «БАКАЙ БАНК» в уполномоченных государственных органах Кыргызской Республики.

3. Настоящим подтвердить, что указанные в настоящем решении сведения, а также сведения, содержащиеся в документах, представленных для государственной перерегистрации, достоверны.

8. «Назначение внешнего аудитора на аудит финансовой отчетности Банка за 2024 год и установление размера вознаграждения внешнему аудитору».

Принято решение:

1. Утвердить внешним аудитором Банка на 2024 год аудиторскую компанию ОсОО «КПМГ Бишкек» для проведения аудита финансовой отчетности.

2. Утвердить вознаграждение внешнему аудитору в размере 198 800 (Сто девяносто восемь тысяч восемьсот) долларов США без учета налогов и накладных расходов.

9. «Назначение внешнего аудитора на аудит информационных систем Банка за 2024 год и установление размера вознаграждения внешнему аудитору».

Принято решение:

1. Утвердить внешним аудитором Банка на 2024 год аудиторскую компанию ОсОО «КПМГ Бишкек» для проведения аудита информационных систем Банка.

2. Утвердить вознаграждение внешнему аудитору в размере 27 010 (Двадцать семь тысяч десять) долларов США, без учета налогов и накладных расходов.

10. «Определение количественного состава Совета директоров Банка».

Принято решение: Определить количественный состав Совета директоров Банка из 7 (семи) членов.

11. «Избрание членов Совета директоров Банка, определение условий и размера их вознаграждения».

Принято решение:

1. На вакантные должности членов Совета директоров ОАО «БАКАЙ БАНК» переизбрать на новый срок следующих лиц:

1) Мундузбаеву Бакиту Абдыкалыевну;
2) Мырзабаеву Мунару Артыковну.

2. Избрать на вакантную должность независимого члена Совета директоров ОАО «БАКАЙ БАНК»:

1) Орозбаеву Ладугу Джантаевну.
2. Установить ежемесячное вознаграждение вновь избранным членам Совета директоров в размере утвержденным Бюджетом Банка на 2024 год.

С/О

Открытое акционерное общество «БАКАЙ БАНК» (720040, Кыргызская Республика, г. Бишкек, ул. Мичурина, 56) в соответствии с требованиями Закона КР «О рынке ценных бумаг» сообщает информацию о существенном факте – изменениях в списке лиц, входящих в органы управления Банка:

Прекращены полномочия Председателя/члена Совета директоров ОАО «Бакай Банк» Ибрагимова Сергея Мухамедовича (по собственному желанию), члена Совета директоров Абдукаримовой Айнуры Алайчиевны (в связи с истечением срока полномочий).

На вакантные должности членов Совета директоров ОАО «БАКАЙ БАНК» переизбраны на новый срок Мундузбаева Бакита Абдыкалыевна; Мырзабаева Мунара Артыковна. На вакантную должность независимого члена Совета директоров ОАО «БАКАЙ БАНК» избрана Орозбаева Лада Джантаевна. (Решение Годового общего собрания акционеров от 28.03.2024 г.)

С/О

Открытое акционерное общество «БАКАЙ БАНК» (720040, Кыргызская Республика, г. Бишкек, ул. Мичурина, 56) в соответствии с требованиями Закона КР «О рынке ценных бумаг» сообщает информацию о существенном факте – начисленные доходы по ценным бумагам (дивиденды): Дата принятия решения о выплате дивидендов – 28 марта 2024 г. Размер дивиденда на 1 ценную бумагу – 16,44 сом.

Форма выплаты – с письменного согласия акционеров в виде акций.

Дата регистрации акционеров, имеющих право на получение дивидендов – 01 марта 2024 г.

С/О

Извещение

Специальный администратор ОсОО «Арман и КО» – банкрот проводит повторный открытый аукцион по продаже активов должника с понижением стартовой цены на 80%.

На аукцион выставляется:

1. Лот №1 – земельный участок общей площадью 0,95 га, расположенный по адресу: г. Каракол, с. Пристань-Пржевальск, ул. Кирова 31/1. Идентификационный код ЕНИ – 2-01-05-0001-0006.

Стартовая цена **746 700,0 (Семьсот сорок шесть тысяча семьсот) сом.**

Аукцион состоится **15 апреля 2024 года в 15-00 часов** по адресу: г. Каракол, ул. Торгоева 57 (здание УГНС по г. Каракол).

Заявки на участие в аукционе принимаются **до 17-00 часов 12 апреля 2024 года.**

Для участия в аукционе необходимо внести в кассу должника гарантийный взнос в размере **10%** от стартовой цены. Справки по телефону: **0704 74-94-17.**

Считать недействительным

Утерянное свидетельство на право пользования земельной долей на 4,9 га серии АБ № 04068 (4068) по адресу: Нарынская область, Ат-Башинский район, Ак-Талинский а/о., (старое название Калинин) с. Терек-Суу на имя **Асанбаева Абдыкадыра** считать недействительным.

П-197

Считать недействительным

Утерянное удостоверение «На право временного пользования земельным участком» серии В за № 059092 выданный 15.07.2013 года Каракол-Ак-Суйским филиалом государственного учреждения «Кадастр» считать недействительным.

ЖТ

Считать недействительным

Утерянный государственный акт о праве частной собственности на земельный участок серии Ч № 913420 по адресу: Жалал-Абадская область, Базар-Коргонский район, на имя **Ибрахимовой Сожида-хон Хасанбаевны** считать недействительным.

П-201

Считать недействительным

Утерянное свидетельство на 3,0 га земельной доли серии ТА -15, РГА от 04.09.1994 года, с. Тамга, Жети-Өгүзского района на имя **Жалжикеева Темирбека** считать недействительным.

ЖТ

Считать недействительным

Утерянный диплом № 373914 год поступления 1980, окончил 1983 году Фрунзенский техникум советской торговли на имя **Тыналиева Абдыкалия Абдурасуловича** считать недействительным.

П-202

Жараксыз деп табылсын

Нарын облусунун Мин-Куш шаарчасындагы **Омурбаева Салтанат Таштанбековна** (паспорту б-ча **Куренкеева Салтанат Таштанбековна**) КТОЖ №24 кесиптик техникалык окуу жайынын № AN 004528, ашпозчу разряд -3, 1995-1996-жылдары берилген диплому (аттестат) жоголгондугуна байланыштуу жараксыз деп табылсын.

П-197

Считать недействительным

Утерянное свидетельство на право пользования земельной долей серии ЧК IV-A № 25 от 13.05.1996 года по адресу: Чуйская область, Ысык-Атинский район, Узун-Кырский а/о., с.Нижний-Норус, контур № 297 на имя **Бусурманкулова Арипа** (семья) считать недействительным.

МБанк

Считать недействительным

Утерянное свидетельство на право пользования земельной долей на 0,78 га серии № 2861 от 25.11.1998 года, идент. код 4-04-01-1003-0098 по адресу: Нарынская область, Кочкорский район, с.Кара-Суу, уч. Бокту-Колот 0,5 га. уч.Дең-Таш 0,28 га на имя **Сагынбаева Ишеналы, Сагынбаевой Мадича** считать недействительным.

МБанк

Считать недействительным

Утерянное свидетельство о праве частной собственности на земельный участок (зем. долю) № 0080460 от 19.02.2012 года, 1) идент. код 4-03-09-1004-0260 уч. Арал, 2) 4-03-09-1005-0083 уч. Ак-Моло по адресу: Нарынская область, Жумгалский район, Тугол-Сай а/а., с.Тугол-Сай на имя **Мыктыбековой Перизата** (семья) считать недействительным.

«КЫРГЫЗСТАН коммерциялык банкы» ААКсынын акционерлердин жылдык жалпы чогулушунун жыйынтыгы

Өтчү күнү: 29-март, 2024-жыл.
Өтчү жери: Кыргыз Республикасы, Бишкек ш., Тоголок Молдо көч., 52, Plaza Hotel Bishkek
Өткөрүү форматы: бетме-бет.
Жыйындын кворуму – 98,4528%.

Добуш берүүнүн жыйынтыгы боюнча акционерлердин жылдык жалпы чогулушу төмөнкү чечимдерди кабыл алды:

- Эсептөө комиссиясынын курамы 3 (үч) адамдан турган курамда бекитилсин.
- «Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН» ААКнын Директорлор кеңешинин 2023-жыл үчүн отчету бекитилсин.
- «Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН» ААКсынын 2023-жылга финансылык планынын аткарылышы жана жылдык ишинин жыйынтыктары жөнүндө отчет (жылдык баланс, пайда жана чыгашалар жөнүндө отчет ж.б.) бекитилсин.
- «Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН» ААКсынын 2023-жылга ишмердүүлүгүнө жүргүзүлгөн аудиттин жыйынтыгы боюнча тышкы аудитордун корутундусу бекитилсин.
- «Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН» ААКсынын 2024-жылга финансылык планы бекитилсин.
- 2023-жылга дивиденддерди төлөөнүн өлчөмү, тартиби жана формасы бекитилсин.
- 2023-жылга бөлүштүрүлбөгөн пайданын эсебинен уставдык капиталды көбөйтүү маселеси. Жүгүртүлүүчү акциялардын санын көбөйтүү жөнүндө. Акцияларды чыгаруунун жана жайгаштыруунун тартибин бекитүү.
- «Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН» ААКсынын Директорлор кеңешинин мүчөлөрүнүн курамы жөнүндө маселе бекитилди.
- «Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН» ААК Директорлор кеңешинин көз карандысыз мүчөлөрүнүн курамы жөнүндө маселе бекитилди.
- Директорлор кеңешинин мүчөлөрүнө төлөнүүчү сый акынын жана компенсациялардын өлчөмүн бекитүү.
- «Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН» ААКсынын 2024-жылга карата ишмердигине аудит жүргүзүү үчүн тышкы аудиторду шайлоо жана тышкы аудиторго сый акынын өлчөмүн аныктоо.
- «Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН» ААКсынын уставы жаңы редакцияда бекитилсин жана Кыргыз Республикасынын юстиция органдарында мамлекеттик кайра каттоодон өткөрүлсүн.

Башкармалыктын Төрагасы

Б.К.АЛИЕВ

С/О 147

Итоги годового общего собрания акционеров ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН»

Дата проведения: 29 марта 2024 года.
Место проведение: Кыргызская Республика, г.Бишкек, ул. Тоголок Молдо, 52, «Plaza Hotel Bishkek».
Форма проведения – очная.
Кворум собрания – 98,4528%.

По результатам голосования годовое общее собрание акционеров приняло следующие решения:

- Утвердить состав счетной комиссии в количестве 3 (трех) человек.
- Утвердить отчет Совета директоров ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН» за 2023 год.
- Утвердить отчет об исполнении финансового плана и годовых результатов деятельности ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН» за 2023 год (годовой баланс, отчет о прибылях и убытках и др.).
- Утвердить заключения внешнего аудитора по итогам проверки деятельности ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН» за 2023 год.
- Утвердить финансовый план ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН» на 2024 год.
- Утвердить размер, порядок и форму выплаты дивидендов за 2023 год.
- Вопрос об увеличении уставного капитала за счет нераспределенной прибыли за 2023 год. Об увеличении количества обращаемых акций. Утверждение порядка выпуска и размещения акций был утвержден.
- Вопрос о составе членов Совета директоров ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН» был утвержден.
- Вопрос о составе независимых членов Совета директоров ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН» утвержден.
- Утвердить размер выплачиваемого вознаграждения и компенсаций членам Совета директоров.
- Избрать внешнего аудитора для проведения аудита деятельности ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН» за 2024 год и определить размер вознаграждения внешнему аудитору.
- Утвердить Устав ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН» в новой редакции и проведение государственной перерегистрации в органах юстиции Кыргызской Республики.

Председатель Правления

АЛИЕВ Б.К.

2024-жылдын 29-мартындагы «Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН» ААКсынын акционерлеринин жылдык жалпы чогулушунун чечими менен күн тартибинин 8-маселеси боюнча төмөнкүдөй чечим кабыл алынды:

1.«Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН» ААКсынын Директорлор кеңешинин мүчөсү Нифадьев Владимир Ивановичтин ыйгарым укуктары 2024-жылдын 29-мартынан тартып мөөнөтүнөн мурда токтотулсун.

2. Мая Жумакановна Лайлиева 2024-жылдын 29-мартынан тартып 4 жылдык мөөнөткө «Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН» ААКсынын Директорлор кеңешинин мүчөсү болуп шайлансын.

Күн тартибинин 9-маселеси боюнча токтом кабыл алынды:

Директорлор кеңешинин көз карандысыз мүчөсү Асель Жекшенбековна Кыргызбаеванын ыйгарым укуктарынын мөөнөтү 2024-жылдын 29-мартынан тартып, 1 жылга узартылсын.

Башкармалыктын төрагасы

Б.К.АЛИЕВ

С/О 147

Решением годового общего собрания акционеров ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН» от 29 марта 2024 года, по 8 вопросу повестки дня, было принято решение:

1. Досрочно прекратить полномочия члена Совета директоров ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН» Нифадьева Владимира Ивановича с 29.03.2024 г.

2. Избрать членом Совета директоров ОАО «Коммерческий банк КЫРГЫЗСТАН» Лайлиеву Майу Джумакановну сроком на 4 года с 29.03.2024 г.

По 9 вопросу повестки дня, было принято решение:

Продлить срок независимого члена Совета директоров Кыргызбаевой Асель Жекшенбековны на 1 год с 29.03.2024 г.

Председатель Правления

АЛИЕВ Б.К.

ПССИ Ленинского района г. Бишкек

объявляет публичные торги на заложенное недвижимое имущество нежилое помещение полезной площадью 246,1 кв. метров, находящегося по адресу: **г. Бишкек, мкр. Джал-29, д. 9**, (нежилое помещение №1) код ЕНИ 1-01-11-0059-0021-01-130, принадлежащий на праве собственности **Осмоновой Наргизе Наматиплаевне**.

Торги состоятся **14 мая 2024 года в 14:00 часов** по адресу: **г.Бишкек ул. Ю.Абдрахманова, 132, каб. 12**, начальная (стартовая) стоимость заложенного имущества составляет – **14 946 540 (четырнадцать миллионов девятьсот сорок шесть тысяч пятьсот сорок) сом**.

Согласно статьи 82,83,84 Закона Кыргызской Республики «О статусе судебных исполнителей и об исполнительном производстве» для участия в торгах необходимо внести 5% от начальной стоимости на депозитный счет ПССИ Ленинского района г. Бишкек, л/с 4402052100000877, р/с БИК-440001, получатель Центральное казначейство МФ КР, код платежа 14238900, до начала торгов подать заявку в ПССИ Ленинского района г.Бишкек. Прием заявок на участие в аукционе заканчивается за один день до начала аукциона.

Задаток, внесенный лицом, выигравшим аукцион, зачисляется в счет покупной цены. Остальным участникам торгов внесенные ими задатки возвращаются в течение трех рабочих дней после окончания торгов.

Организатор торгов судебный исполнитель **Исмаилов Б.А.** тел: для справок **0312 30-36-04, 0776 22-11-44.**

П-141

Утерянные бланки разрешения для международных грузоперевозок

ОсОО «Глобал Циано Групп Лоджистикс»		
№	Страна	номер
1	TKM	178537
2	TKM	178538
ОсОО «БигАвто Логистикс»		
№	страна	номер
1	TKM	150543
2	UZB	822947
3	UZB	822948
4	UZB	822949
ОсОО «МЕДИНА КЖ»		
№	страна	номер
1	UZB	823002
2	LVA	135722

считать недействительными.

МБанк

Жараксыз деп табылсын

Камилова Манзурахан Келдиевнанын Арзиева Малика Омурбековнадан Кара-Суу шаарындагы Хлопзаводская көчөсүндөгү №15/4 үйдү (идент.коду: 5-04-02-0016-0014-01-001) сатып алгандыгы жөнүндөгү Ош областык 1-нотариалдык конторасы тарабынан 2005-жылдын 10-февралында түзүлүп, реестрде 647-номер катталган сатуу жана сатып алуу келишими жана аталган даректеги турак жайдын мамлекеттик актысы жоголгондугуна байланыштуу жараксыз деп табылсын.

ТА

Считать недействительным

Утерянное свидетельство налогоплательщика ИП код ОК-ПО 31772570 от 13.03.2023 года, ИНН 22110199000857 на имя **Илюбаева Александра Александровича** считать недействительным.

П-199

«КЫРГЫЗ ТУУСУ» БАСМА УЙУ

Сиздерге 50 адамга эсептелген конференц-зал сунуштайт Кошумча маалымат алуучулар жана кызматташкысы келгендер үчүн даректер: Бишкек ш., Т.Абдумомунов көчөсү, 193, тел.: 62-20-51, 62-20-52.

E-mail: tuusu@infotel.kg, kyrgyztuusu@gmail.com

«Кыргыз Туусуна» кош келиңиз!

Объявление о проведении тендера

ОсОО «Салих ЛТД» объявляет открытый тендер на реконструкцию имущественного комплекса (здания с нежилыми помещениями).

Документы для участия должны быть предоставлены не позднее **18:00 часов 24 апреля 2024 года**.

Адрес имущественного комплекса: **Кыргызская Республика, Чуйская область, Аламундунский район, село Ленинское, улица Алма-Атинская, 254.**

Дополнительную информацию по техническим параметрам можно получить по телефону: **(0775) 97-74-77**

E-mail: **hkk@inbox.ru, info@salih.kg, masyibek@rkdf.org.**

C/O 145

«Фармация» ААК

акционерлеринин жалпы чогулушу **23-апрель 2024-жылы, саат 10.00дө** өткөрүүлө тургандыгын билдирет. Дареги: **Бишкек ш., профессор Эркинбек Матыев атындагы көчө – 89.**

Акционерлерди каттоо саат **8-30дан 09-55ке** чейин.

Чогулушка катышууга укугу бар акционердин тизмесин түзүү күнү – **22-апрель 2024-жыл.**

КҮН ТАРТИБИ:

1. Эсептөө комиссиясынын курамын бекитүү
2. «Фармация» ААКнун 2023-жылы финансы-чарбалык иш-мердиги боюнча Президенттин отчету.
3. Жылдык бухгалтердик балансты жана 2023-жылга кирешелер жана чыгашалар жөнүндө отчетту бекитүү.
4. Текшерүү Комиссиясынын отчету.
5. Көз карандысыз аудитордун отчетун бекитүү.
6. 2023-жылга артыкчылык акциялар боюнча дивидендди эсептөө, төлөө тартиби.
7. 2024-жылдын бюджетин бекитүү.
8. Коомдун Аудиторун жана көрсөткөн кызматынын сый акысын бекитүү.
9. Коомдун текшерүүчүсүн шайлоо.
10. Коомдун текшерүүчүсүнүн сый акысын бекитүү.
11. Директорлор Кеңешинин мүчөлөрүнүн сый акысын бекитүү.

Президент

Т.Н. МАТЫЕВ

C/O 144

ОАО «Фармация»

сообщает о проведении общего собрания акционеров, которое состоится **23 апреля 2024 года в 10-00 часов** по адресу: **г. Бишкек, ул. имени профессора Эркинбека Матыева – 89.**

Начало регистрации **в 08-30 часов**

Окончание регистрации **в 09-55 часов.**

День списка акционеров – **22 апреля 2024 года**

ПОВЕСТКА ДНЯ:

1. Утверждение состава счетной комиссии
2. Отчет Президента ОАО «Фармация» о финансово-хозяйственной деятельности ОАО «Фармация» по итогам 2023 года.
3. Утверждение годового бухгалтерского баланса и отчета о прибылях и убытках за 2023 год.
4. Отчет Ревизионной Комиссии.
5. Утверждение отчета независимого Аудитора
6. О порядке начисления и выплаты дивидендов по привилегированным акциям на 2023 год.
7. Утверждение годового бюджета на 2024 год.
8. Утверждение Аудитора Общества и суммы вознаграждения за услуги.
9. Выборы Ревизора Общества.
10. Вознаграждение Ревизору Общества
11. Вознаграждение Членам Совета Директоров.

Президент

Т.Н. МАТЫЕВ

C/O 144

Жараксыз деп табылсын

Ат-Башы райондук мамлекеттик каттоо тарабынан жер участогуна болгон жеке менчик укугу жөнүндө **Тынчтык уулу Улукбекке 10.07.2007-жылы** берилген № 101422 сандуу мамлекеттик акт жоголгондугуна байланыштуу жараксыз деп табылсын.

Жараксыз деп табылсын

Нарын районуна караштуу Куйбышев айылынын тургуну **Байбагышов Исага** тиешелүү серия №1042 06.06 2002-жылы берилген жеке менчик укугу тууралуу мамлекеттик акты жоголгондугуна байланыштуу жараксыз деп табылсын. **МБанк**

Жараксыз деп табылсын

Кобоев Оморбек Турдумамбетовичке таандык Талас облусунун, Манас районунун, Манас айылында жайгашкан контур № 439, идент. коду 6-03-02-0006-0465 сандуу 5 га улуш жеринин кубөлүгү жоголгондугуна байланыштуу жараксыз деп табылсын. **МБанк**

Считать недействительным

Утерянная лицензия на строительство от Общества с ограниченной ответственностью «**Ош Билдинг**» выданная 09.04.2008 года считать недействительным. **П-196**

«Ак-Куу» ачык акционердик коому

2024-жылдын 26-апрелинде саат 15.00дө өткөрүлө турган акционерлердин жылдык жалпы чогулушун жарыялайт

Дареги: **Сокулук айылы, Краснодарская, 1 көчөсү.**

КҮН ТАРТИБИ

1. Эсептөө комиссиясынын сандык курамын бекитүү жана мүчөлөрүн шайлоо.
2. Ишкананын 2023-жылдагы финансылык-чарбалык иши боюнча жылдык отчетун бекитүү, жылдык балансты, киреше жана чыгашалар жөнүндө отчетту бекитүү.
3. Коомдун Текшерүү комиссиясынын отчетун бекитүү жана көз карандысыз аудитордун 2023-жылга корутундусун бекитүү.
4. 2023-жылга коомдун пайдасын бөлүштүрүү жана дивиденддерди төлөө тартибин бекитүү.
5. Ишкананын 2024-жылга жылдык бюджетин бекитүү.
6. Текшерүү комиссиясынын мүчөлөрүн шайлоо.
7. 2024-жылга «Ак-Куу» АКсынын аудиторлорун шайлоо жана бекитүү.
8. Директорлор кеңешинин мүчөлөрүнө жана текшерүү комиссиясынын мүчөлөрүнө 2024-жылга сый акынын жана компенсациялардын өлчөмүн бекитүү.
9. Коомдун Аткаруучу органына бир жылдык мөөнөткө активдердин баланстык наркынын 20 пайыздан 50 пайызга чейинки өлчөмүндөгү өндүрүштө колдонулган тоюттарды жана башка компоненттерди жеткирүү боюнча бүтүмдөрдү түзүүгө укук берүү.
10. «РСК Банк» ААКдан жаңы кредиттерди алуу жана аларды берүүгө байланышкан бардык маселелерди чечүү.

Өткөрүлө турган убактысы: **2024-жылдын 25-апрели.**

Чогулуштун материалдары менен компаниянын бухгалтериясынан төмөнкү дарек боюнча таанышууга болот: **Сокулук ш., Краснодарская көч. 1.**

Сурап билүү телефону: **03134 6 02 27.**

Акционерлердин жанында паспорту, акционерлердин өкүлдөрүнүн ишеним каты жана паспорту болушу керек.

C/O 146

Открытое акционерное общество "Ак-Куу"

сообщает о проведении годового общего собрания акционеров, которое состоится **26 апреля 2024 года в 15.00 часов** по адресу: **с.Сокулук, ул. Краснодарская, 1.**

ПОВЕСТКА ДНЯ

1. Утверждение количественного состава и избрание членов счетной комиссии.
2. Утверждение годового отчета о финансово-хозяйственной деятельности общества за 2023 год, утверждение годового баланса, отчета о прибылях и убытках.
3. Утверждение отчета Ревизионной Комиссии общества и утверждение заключения независимого аудитора за 2023 год.
4. Утверждение порядка распределения прибыли и выплаты дивидендов общества за 2023 год.
5. Утверждение годового бюджета общества на 2024 год.
6. Избрание членов Ревизионной комиссии.
7. Избрание и утверждение аудиторов ОАО «Ак-Куу» на период 2024 г.
8. Утверждение размера выплат вознаграждения и компенсации членам совета директоров и членам ревизионной комиссии за 2024 год.
9. Предоставление права Исполнительному органу Общества заключать сделки на поставку кормов и других компонентов используемых в производстве стоимостью от 20 до 50 процентов балансовой стоимости активов, сроком на один год.
10. Получение новых кредитов в ОАО «РСК Банк» и решение всех вопросов связанных с их обеспечением.

Дата составления списка **25 апреля 2024 года.**

С материалами к собранию можно ознакомиться в бухгалтерии Общества по адресу: **с. Сокулук, ул.Краснодарская 1.**

Справки по телефону **03134 6 02 27.**

Акционерам при себе иметь паспорт, представителям акционеров – доверенность и паспорт.

C/O 146

Кыргыз жарчылар коомунун төрагасы Эшенкул БАРПИЕВ:

“Жакшы тойлор, анда айтылган сөздөр элдин эсинде калат”

Маектешкен Болотбек ТАШТАНАЛИЕВ, “Кыргыз Туусу”

– Эшенкул аба, жарчылык кесипти аркалап келаткан чечендик өнөрдүн өкүлү катары кыргыздын каада-салттары кандай өзгөрүүлөргө учураганын байкайсыз?

– Улуттук нарк-насил, каада-салт сырттан таңууланбайт. Ал табигый түрдө, элдин эл болуп пайда болушу, түптөлүшү, калыптанышы менен кошо жаралып жүрүп отурат. Бул табияттын мыйзам ченемдүүлүгү. Улуттук каада-салттар мына ошол жакшылык менен жамандыктардан улам келип чыккан, кылымдар бою келаткан нерсе. Тагыраагы, ырым-жырым, каада-салт, той-топур бала төрөлгөндөн башталат. Анан адам жарык дүйнөдөн узаганча, той менен аш болуп коштоп жүрүп отурат. Бешик той, жөн-тек той, тушоо кесүү, түндүк көтөрүү, үйлөнүү үлпөтү ж.б... Бул илгертен калган каада-салттар. Улуттун өзү менен келаткан салттуу тойлор – бул улут менен кошо жаралган, энчиленген. Ага тийишпешибиз керек.

– Тойдун болорунан болоту кызык дечү эле?

– Бизде Таласта, кытай уруусунда той болорунан бир жума, кээде бир ай мурда бир козуну союп, тууган кеңеш чакырат. Той боло турган үйдүн тушуна кызыл желек байланып, тойдун шааниси бир ай, бир жума сезилип турат. Аксакалдар келип, кеңеш куруша, жигиттер кызмат кылышат. Келиндер өз кызматын кылышат. Ар кимдин өз милдети болот, ар кимге милдет артылат. Тойдун маңызы бир уруу элди, бир айыл элди ынтымак, кепке чакырганында да. Сан-жыра кептер сүйлөнөт. Ошол уруудан, элден чыккан баатырлардын, мыктылардын окуялары жаш балдарга сабак иретинде айтылат. Азыр бул айыл жеринде бар. Шаар жеринде да кездешет. Туугандардын башы бириккен жерде сөз жок, ата-бабаларды эскерешет, бири-бирин толукташат. Байбичелер келиндерге өз насааттарын айтып, жөрөлгөлөрүн үйрөтөт. Тойдун болорунан болоту кызык дегендин маңызы ушул жактабы дейм.

– Тойдун да философиясы бар эмеспи?

– Ооба, бар. Болгондо да кандай. Тойдун максаты эмне? Кыргыз эмнеге дасторкон жайып, төгүлпчачылган? Байманасы ташып, дүйнөсүн батыра албагандыктанбы? Жок. Биз батага, сөзгө маани берген элбиз. Бул илгертеден калган жөрөлгө. Бардык каада-салттар балага бата алып берүү жөрөлгөсүнөн улам келип чыгат жана уланып жүрүп отурат. Бата эң башкысы, ал эми дасторконго эмне коесуң, эмне соесуң, ал өтө деле маанилүү эмес. “Аш көп болсо, каада көп” деген ашыра ысырапкерчилик кийин-кийин пайда болду.

– “50 жылда эл жаңы” болуп, тойдун формалары өзгөрүп, балама бата алперсем деген изги ниет экинчи планга өтүп кетти окшойт?

– Туура айтасың. Тойдун формалары өзгөрүп, 50, 60, 70, 80, 90 жылдык юбилейлер кийинки заманда эле пайда болду. Бул кыргыздын каада-салтына жатпайт. Каалайбызбы, же жокпу, бирок, биз мындан кача албайбыз, бул тойлор канчалык кан-жаныбызга сиңет, аны азырынча айтуу кыйын. Ошентсе да, бул тойлордо, юбилейлерде кыргызга тиешелүү бир нерсе – ак бата калышы керек. Келген эл той ээсине, дасторконуна, бала чакасына жакшы тилегин, батасын айтып кетүүгө тийиш. Ушул нерсе, алдыңкы планга чыгып, тойдун башынан аягына чейин кызыл сызык менен өтүүгө тийиш.

Тойдун дасторконуна канча салат коесуң, канча тамак берилет, тойдо ким ырдайт, кайсы ырчылар келет, ал эң башкысы болбоого тийиш. Көпчүлүк тойлордо элди тажаткан нерсе ушулар, айрыкча ысырапкерчилик болууда. Ысырапкерчиликтин элдик каада-салтка тиешеси жок. Ал ысырапкерчиликти биз адамдар өзүбүз жаратып жатабыз. Андыктан, тойдо эмнелер ысырап-

керчиликке алпарат, кайсынысы элди тажатат, ушул жагын караш керек.

– Тойлор калың элдин катмарын төрткө бешке бөлүп салгандай туюлат, не дейсиз?

– Аралашып жүрөбүз, жашырганда эмне, аш-малтайы чыккан тойлор болуп жатат. Мунун баары билимсиздиктен, тарыхты, ата-бабалардын басып өткөн жолун билбегендиктен, бир сөз менен айтканда, той өткөрүүнүн чыныгы философиясын, түпкү маанисин, маңызын билбегенден улам болууда. Тойду өткөрүп жатып, бата алууга басым кылбай, башка майда-баратка басым жасасаң, той касиетин жоготот да.

– Той бул жеке адамдын жакшылыгы, ким кандай берсе, өз эрки эмеспи?

– Көптөр ошондой ойлошот жана жаңылышат. Мамлекеттин казынасына кол салып жатпасам, байлап койгон союшум бар, тойдун чыгашасын жаба турган катышым, мен да алар той бергенде алып баргам, алар да мага апкелет деп чолок ойлуулук кылышат. Ошентип, ар кимдин деңгээлине жараша жором-жолдоштору, теңтуштары, катышы бар. Чакыра берет.

Тойлор элди төрт-беш катмарга бөлүп салды дегендин төркүнү ушул жакта. Колунда барлар 5-6 күндүк той берет. Миң киши чакырат. Тоюу түгөнбөйт. Куру намыстан куру эмеспи, колунда жоктор да карызга батып той бергенге өттү. Бата – куру намыстын басырындысында калды.

Кыргызда “Каргага теңелип каздын буту сыныптыр” деген сөз бар. “Төшөгүңө карап бутуңу сун”, “Жылкыңа карап ышкыр”, “Эрегишпе, эрегиштен эр өлөт” дейт кыргыз. Ушул макалдар ар ким өз чама-чаркына жараша жашаш керектигин каңкуулап турат. Колдон келсе той бер. Жакындарыңды үйүңө чакырып, той берип, бата алпер балаңа. Бата алганга не жетсин. Жамгыр менен жер кандай көгөрсө, бата менен эл ошондой көгөрөт. Ошон үчүн да сөзсүз ресторан жалдаш керекпи?

– Акыркы жылдары тойдун формасын өзгөртөлү деген ойлор, сунуштар айтылып жүрөт. Буга кошуласызбы?

– Албетте, кошулам. Маданият министрлигинин жыл жыйынтыгын чыгарган коллегиясы өтүп, Өкмөт

башчы катышып, министрге тойлорду бир эрежеге келтирели деген тапшырма берди. Каада-салтты дебеди, тойлорду деди, тойду эрежеге салса болот. Мен жумушчу топко мүчө болдум.

Тойдо көп ашыкча нерселер бар. Биринчиден, элди бай менен кедейге бөлүп салган көрүнүштү жок кылыш керек. Ысырапкорчулук, тойдун кечигип башталганы, узактыгы, тамак-аштын көптүгү, мунун баары ашыкча. Той үнөмдүү болсо, той ээсине пайда. Маданияттуу болсо, мунун тарбиялык мааниси бар. Үчүнчүдөн, той жуманын ар күнү болот. Эртеси тойго катышкандар кызматка барышы керек. Демек, той ишке кедергисин тийгизбеши оң. Тойдо сөзсүз 4 тамак берип, беш салат коюу зарыл эмес.

Ал эми тойдун маңызы болгон Бата калышы керек. Башка элдерде жок, кыргызда устукан тартуу, уча тартмай сыяктуу каадасы бар. Кудалардын кулдук урмай, келинди жүгүнтүү мунун баары керек. Анын баары улут менен кошо жаралган энчилүү каада-салттар. Калганын, ашыкча тамак-ашты кыскартса болот.

– Тойлордогу оюндарга кандай дейсиз? Кээде оюндарды карап отуруп уяласың го?..

– Бул той ээсине жараша. Той ээси тыйса эле андай уят-сыйытсыз оюндар болбойт. Тойдун жүрүшү той ээсинин кандай адам экенинен кабар берет. Билимсиз, адепсиз тамадалар көп. Кээ бир тамадалар той башталарда келип, той ээси менен жолугат экен. Ушул кантип болсун. Той ээсинин дасторкону бир тең да, жарчынын сөзү бир тең болот. Тойго программа түзүп дайындык көрүш керек. Эненин сүтү, атанын батасы менен келаткан тойлорго, мээнет акыңды жебей, төлөп жаткан той ээсине, анын жакшылыгына кыянаттык жасабаш керек. Мен 10 күн мурда үйүнө барам. Бекитилген программа менен иштейм.

Жарчыга маани бериш керек. Жылкыны сой, дасторконду титиретип жаса, тамадаң элдик каада-салтты, наркты билбесе, ар кайсыны тапанданып, дөөрүп сүйлөсө, элге көрсөткөн сыйың эч нерсеге арзыбай калат. Тамада тантык болсо, той көңүлдүү болбойт. Ошон үчүн дайыма тамаданы окутуу керек деген идеяны айтып келем. Искусство университетинин элдик фольклоруна эле кошуп, 6 айлык курсун ачса болот. Жылына 20-30ду окутса, чечендикке үйрөтсө болот. Сертификат берилип, ошонун негизинде иштесин.

– “Жаман үйдү коногу бийлейт” деген кеп бар. Илгери, тойду тууганы, эл билгилери башкарчу эле.

– Ошондой болчу. Сөзсүз эле тамада жалдаштын кереги жок. Сөз билген тууганың болсо, тойду ал деле алпарса болот. Сенин туугандарыңдын кимиси ким экенин билет. А тиги акчасын төлөп жалдаган тамада сенин ким экениңди, конокторундун ким экенин билбейт да. Көп учурда таарыныч мына ушундан да келип чыгат. Той ээси өз тоюн көрө билиши керек.

– Өкмөт башчынын аш-тойлорду бир эрежеге салып берсеңер дегенине макулсузбу?

– Арийне. Аш-тойду бир эрежеге келтирүүгө биз даярбыз. Эгер маселе тойдун жарчысында эле болсо, аны чечсе болот. Бирок, мында той-аштын ээсине да байланыштуу. Жаш тамаданы бул жол туура, мунусу туура эмес, мындай кылсаң ата-бабанын арбагы урат, мунусу убал, мунусу кесир, мунусу улук, мунусу ыйык болот десек, ыкка көнөт. Билген тажрыйбаны үйрөтсөк болот. Кыргыздын тилин, улуулугун, жеринин салтын, наркын, ырым-жырымын үйрөтөлү. Ушундан чыкпаса эле оозунан жаман сөз чыкпайт. Адебин, баскан турганын, сабак ортосунда айтабыз. Устат-шакирт институту болгон. Улут менен кошо келип, улут менен кошо кете турган бул тойлор. Муну токтотуп, азайтып коюуга да мүмкүн эмес. Аны улуттун намысына шек келбей тургандай, улуттун жакшы бир көрөңгөсүн булгап ийбей тургандай өткөрүш кажет. Жакшы тойлор, анда айтылган сөздөр элдин эсинен кетпей, унутулбай айтылып калат.